

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 14.

Lördagen den 13 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 6 dennes f. m.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 7, angående uppställningen af revisionsberättelserna rörande de med statslån understödda jernvägsaktiebolag; samt

N:o 8, angående beviljade statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Upplästes två protokoll af följande lydelse:

År 1875 den 12 Mars sammanträdde Kamrarnes Valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ i Riksdagsordningen, utse Riksdagens Fullmäktige uti Riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, Kapten ... med 48 röster.

Öfrige fullmäktige:

Herr Arnberg, Johan Wolter, Filosofie Doktor	med 48 röster.
» Dufwa, Alfred Wilhelm, vice Häradshöfding ...	» 48 »
» von Ehrenheim, Per Jakob, f. d. Statsråd	» 48 »
» Lindroth, Carl Anders, Grosshandlare	» 48 »
Friherre Fock, Alfred Henrik Edvard, Expeditions- sekreterare	» 46 »
Herr Larsson, Liss Olof i Westannor, Hemmansegare	» 44 »

Första Kammarens Prot. 1875. N:o 14.

1

Suppleanter:

Herr Seippel, J. A., Grosshandlare med 48 röster.
 » Rundbäck, Jöns, Ledamot af Riksdagens Andra
 Kammare » 48 »
 » Rosenberg, G. M., Grosshandlare » 43 »
 sedan ordningen emellan de båda, som erhållit 48 röster, blifvit ge-
 nom lottning bestämd.

Sv. Lagerberg.
Carl Ifvarsson.

A. G. Bennich.
E. Key.

År 1875 den 12 Mars sammanträdde Kamrarnes Valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ i Riksdagsordningen, utse Riksdagens Fullmäktige uti Riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Herr Carlson, Fredrik Ferdinand, f. d. Statsråd med 48 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Herr Hierta, Carl Gustaf, Kapten med 48 röster.
 » Holmgren, Hjalmar, Professor » 48 »
 » Hæggström, Gustaf, Ledamot af Riksdagens An-
 dra Kammare » 48 »
 » Samzelius, Per, vice Häradshöfding » 48 »
 » von Stockenström, Carl Reinhold Polhem, Bruks-
 egare » 48 »
 » Warburg, Samuel, Grosshandlare » 48 »

Suppleanter:

Herr Östergren, August, Revisionssekreterare » 48 »
 Friherre von Schulzenheim, David Teodor, Godsegare » 46 »
 Herr Bergman, J. A., Grosshandlare (firma Bergman
 Hummel & C:o) » 44 »

Sv. Lagerberg.
Carl Ifvarsson.

A. G. Bennich.
E. Key.

Herr Grefven och Talmannen hemstälde, att dessa protokoll skulle läggas till handlingarne samt Riksdagens Kanslideputerade underrättas om desammas innehåll, med anmodan att låta uppsätta och till Kamrarne ingifva förslag till såväl förordnanden för de valde som ock underdåniga skrivelser om valen till Kongl. Maj:t; hvilket bifölls.

Herr Wallenberg: Då den Kongl. propositionen, angående *Indragning af Kommers-kollegium.* Kommers-kollegii indragning och inrättande i dess ställe af ett nytt embetsverk för ett par dagar sedan föredrogs, uttryckte jag den önskan att få uttala mina åsikter i afseende på denna viktiga fråga i närvaro af Herr Chefen för Civildepartementet, hvilken kontrasierat den Kongl. propositionen. Jag anhöll därför hos Herr Talmannen, det han behagade bestämma *när* jag skulle få yttra mig, och sedan Herr Talmannen dertill bestämt lördagen, underrättade jag derom Herr Civilministern och jag ser nu med tillfredsställelse, att han behagat tillstädskomma. Jag hoppas, att han må kunna undanröjda den tvekan om denna viktiga frågas lyckliga lösning, som hos mig uppstått, och jag skall då gärna blifva en af de ifrigaste anhängarne till det framställda förslaget.

Såsom synes af den sakrika utredning, som komiterade lemmat, är det icke nu första gången, som Kommers-kollegium utgör föremål för Riksdagens eller, man må gerna säga, begge statsmakternas uppmärksamhet. Kommers-kollegium är en gammal institution, som inrättades år 1637 och fortgick i sin verksamhet till 1680, då det återförenades med Kammar-kollegium. Det återfick sin sjelfständighet år 1711 och har sedan fortfarit till våra dagar. Under frihetstiden, då allt slags välmående qvacksalveri bedrefs med handel och näringar, kan man säga, att Kommers-kollegium hade sin glansperiod. Men det är också påtagligt, att i den mån sådana åsikter gjorde sig gällande, att hvar och en måste på det fältet tänka för sig sjelf, och att en ärlig och ädel täflan är det enda sättet att komma till utveckling af handel och industri, i samma mån skulle också detta förmynderskap blifva mindre behöfligt, och på senare tider har det blifvit rent af en tunga. Redan vid 1809 års riksdag väcktes frågan om en reorganisation af rikets kollegier, och man kan säga, att denna fråga nästan oupphörligt hållits vid lif intill den dag som nu är. Vid 1856 års riksdag föreslog jag, att från Kommers-kollegium skulle skiljas den lånerörelse, som bedrefs under namn af Manufaktur-diskont-rörelsen. Kollegium hade för detta ändamål ett kreditiv i Riksbanken på 2,700,000 riksdaler, och jag ansåg för min del, att Riksbanken, som sjelf är en låneinrättning, mycket väl kunde låna ut sina penningar sjelf. Denna förändring var så enkel och borde hafva kunnat vidtagas utan alla rubbningar och afslutas inom ett par, högst tre, år, men den har rönt ett så ihärdigt motstånd, att det gått åt aderton år för att komma till ett så enkelt resultat. Riksdagen beslöt först en minskning af 150,000 R:dr på detta kreditiv, och sedermera har det, såsom sagdt, behöfts 18 år för att komma derhän, att Riksbanken får sjelf utlåna dessa sina medel.

Vid förliden riksdag föreslog jag vördsammast, att äfven förlagslåneaffären skulle skiljas från Kommers-kollegium. Jag föreslog icke, att detta kollegium skulle indragas, och jag kan således icke räkna mig till den sidan, som framkallat den nädiga propositionen, sådan den nu är affattad, utan jag har endast sträfvat efter att i

Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)

af denna fråga vinna en *förenklning*, som jag tror skulle vara lämplig och vara af mera varaktig beskaffenhet, än om man t. ex. afsöndrade en eller annan fråga och för öfrigt behölle allt annat, såsom det förut varit, i en sammanblandning, som icke har sin like i hela vår förvaltning. Den stora vigten af förlagslånerörelsens bibehållande försvarades då lifligt af bland andra Herr Civilministern, och den har blifvit framhållen af Kommers-kollegium i ett yttrande, som återfinnes i de till detta ärende hörande handlingar och der Kollegium säger, att de allmänna och enskilda låneinrättningarne icke på långt när kunna fylla behofvet i detta afseende på det sätt som är för mindre lånesökande mest ändamålsenligt. Jag vill då blott nämna, att de summor, som Riksbanken, de Enskilda bankerna, Kreditaktiebolagen och filialbankerna för närvarande hafva utlånade, uppgå till 327,000,000 kronor och att den summa som är placerad i Kommers-kollegii förlagslånerörelse uppgår, enligt 1874 års revisorers berättelse, till 960,000 kronor. Jag vill icke yttra mig om det sätt, hvarpå dessa medel blifvit utlånta, ty grannlagenheten förbjuder att i något fall vidröra sådana saker, som kunna anses förmärma låntagarens rätt att icke blifva föremål för öfverläggningar inom riksdagen; men nog vet jag, att i en vanlig institution för utlåning af penningar revisorerne skulle hafva svårt att med fullständigt stillatigande gå förbi just denna sida af saken. Jag vill dock icke fästa mig dervid, utan jag önskar och hoppas, att hela denna lånerörelse måtte komma först och främst från Kommers-kollegium och sedermera ur världen, ty den är långt ifrån tidsenlig. Det har många gånger blifvit sagdt, att Kongl. Maj:t har många andra viktigare saker att tänka på och behandla i Statsrådet, än att bestämma om en industriidkare skall få lån på tjugo, tretio, fyratio, låt vara hundra tusen kronor. Då det dessutom är tydligt att hela fonden är otillräcklig, samt att det är omöjligt att kunna utöfva någon rättvisa mot alla dem, som bedrifva industriel verksamhet, så är det alldeles klart att hela denna institution är föråldrad. För min del önskar jag, att dessa utestående lån måtte öfverflyttas till Statskontoret, dock endast för att förvaltas, ty jag vill icke, att fonden skall dragas in i den störtflod af inkomster, som behöfvas för att möta utgifterna, utan jag önskar, att den skall bevaras, och att afkastningen af densamma fortfarande måtte stå till Kongl. Maj:ts disposition för att användas, icke i form af låneunderstöd, utan för att främja sådana industriela företag, som Kongl. Maj:t finner lämpliga, t. ex. till reseunderstöd eller många andra nyttiga saker. Det är i denna punkt rättare att följa den grundsatsen: »gif, men låna icke». På detta sätt blefve emellertid Kommers-kollegium qvitt denna utväxt å dess verksamhet. Det finnes äfven en annan del af Kollegii verksamhet, som jag anser, att det med det snaraste bör befrias ifrån, nemligen *konsulsväsendet*. Vi hafva ett Utrikesdepartement med en särskild *chef för handels- och konsulatafdelningen*. Vi hafva också en konsulatstadga, som är mycket omständligt utarbetad, ty der finnas formu-

lär huru qvittenser skola affattas, och der finnes noggrannt beskrivet. huruledes en konsul skall vända sig till Utrikesdepartementet, om han vill förskaffa sig en ny flagga, jemte flera andra obetydliga bestämmelser. När nu dessa konsuler för några af sina utgifter remboursera sig på Utrikesdepartementet, frågar jag, hvarför de icke lika lätt kunna remboursera sig på samma departement för alla hafda utgifter. Att detta skulle kunna möta några stora svårigheter, kan jag icke tro. Vidare hafva vi något, som heter Förvaltningen af sjöärendena, som kan taga befattning med hemförskaffande af sjöfolk, och detta måtte icke vara någon särdeles stor affär. Säkert är emellertid, att vårt konsulatväsende icke kan annat än vinna på att slippa stå under två herrar.

Jag brukar vanligtvis hvarje år företaga en liten färd utomlands, och när jag då kommer till de utländska hamnarne, brukar jag besöka våra konsulter och göra mig underrättad om åtskilligt, bland annat huru de hafva det med afseende på sina relationer med hemlandet; och får jag då nästan öfverallt till svar, att alla upplysningar, som genom Kommers-kollegium komma dem till handa, komma ofantligt långsamt. Detta är så gifvet, att ingen nu mera finner det underligt. Sammalunda med de meddelanden som ingå till Kommers-kollegium. Jag kan beklagligen antyda ett specielt exempel, om hvilket kanske Herr Statsministern för utrikes ärendena kan lemna Herr Talmannen och Kammaren någon upplysning. Uti Post- och inrikes tidningar för den 22 sistlidne Februari lästes följande kungörelse, som är undertecknad af Kommers-kollegium:

»Med skrifvelse den 30 sistlidne Januari har Svenske och Norske konsuln i Barcelona till Kongl. Kommers-kollegium insändt utdrag af en den 25 Juli 1874 i Spanien offentliggjord ny tariff, enligt hvilken Spanska konsulter äro berättigade att uppbära nedanstående afgifter, nemligen» etc.

Som Herrarne finna, afser denna upplysning, som den 22 Februari detta år genom Post- och inrikes tidningar bibringades svenska allmänheten, en författning, som utkom i Spanien redan den 25 Juli sistlidna år. Man kan då verkligen säga, att detta är ett bevis på en besynnerlig vaxelverkan mellan Kommers-kollegium och konsulerna. Det klagas visserligen öfver, att Kommers-kollegium arbetar långsamt, men jag tror, att Kollegium också kan klaga öfver att det går långsamt med hvad som kommer från konsulerna. Jag är öfvertygad, att om desse helt och hållet sorterade under Utrikesdepartementet och hade en enda chef, skulle hvad som nu sker icke kunna inträffa. Det nu omförmälda ärendet föredrogs i Kollegium den 12 Februari, men först den 22 i samma månad stod det att läsa i Post- och inrikes tidningar. Det erfordras således tio dagar för expeditionen deraf. Jag tror dock att Kollegium med sina sex vaktmästare borde hafva kunnat uträtta detta på kortare tid, men vanans makt har blifvit så stor i detta Kollegium, att det icke går på annat sätt. Nu kunde man fråga, hvarför jag vid detta tillfälle

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

anmärkt berörda förhållande; jag har gjort det, emedan en skeppsredare fått vidkännas en ganska stor utgift, därför att han icke fått veta detta ett par månader förut. Mig förefaller det underligt, att de förenade rikenas representant i Madrid icke till Utrikesdepartementet skickat tidigare underrättelse härom.

Då vi emellertid icke gerna kunna säga, att våra utrikes affärer äro af så stort omfång, att det icke vore möjligt att under Utrikesdepartementet förlägga konsulatväsendet, återstår att söka vederlägga en erinring, bakom hvilken de, som önska dessa ärendens kvarblifvande under Kollegium, sökt förskansa sig, nemligen vårt förhållande till Norge. Detta är den stora frågan. Det anses, att Kommerskollegium försvarar Sveriges rätt gent mot Norge. För min del tror jag hvarken att Kollegium gör detta eller att det behöfves, ty jag tror att Sverige och Norge i dessa frågor hafva blott ett gemensamt intresse, nemligen att blifva väl representerade. Jag frågar nu: Kunde icke de ansökningar till lediga konsulsbefattningar, som nu ingå till Kommerskollegium, lika väl samlas i Utrikesdepartementet hos chefen för handels- och konsulatafdelningen? och kunde icke lika väl från denne chef som från Kommerskollegium infordras utlåtanden från handels- och sjöfartsnämnderna i riket? Härpå svarar man, att, då med afseende å Norge sådana ansökningar inkomma till Kongl. Maj:t genom departementet för det Inre, och man äfven i Sverige vill hafva en sådan mellanhand, denna måste vara Kommerskollegium. Jag tror mig emellertid veta, att redan år 1855, då denna fråga var allvarsamt på tal, det icke var på denna omständighet, som den strandade, utan på en annan, den nemligen att man icke ville röra i de administrativa embetsverken hos oss.

Vid tillsättandet af konsulsbefattningar inkomma, såsom vi veta, utlåtande från Norska departementet för det Inre, och om det är nödvändigt att sådant afgifves äfven från svensk sida, vet jag icke hvarför Hans Excellens Utrikes statsministern icke kan med afseende å sådana frågor i statsrådsberedningen rådföra sig med statsrådets öfrige ledamöter. Icke är denna fråga olösbar, om man verkligen vill försöka att lösa den, åtminstone har det icke lyckats mig att utröna något öfverstigligt hinder därför; men det är klart, att när man har vant sig vid former af den beskaffenhet, som nu äro rådande, man tycker, att det går bra, ehuru man kanske måste medgifva att det icke går fort. Jag är för min del af den öfvertygelse, att det skulle gå ännu bättre, om konsulatväsendet lades under Utrikesdepartementet.

I ett afseende har en förändring redan skett så till vida, att navigationsskolorna skola öfverflyttas till Sjöförsvarsdepartementet, och jag kan icke annat än betyga min glädje öfver detta beslut. Vidare är en antydning gjord derom, att sjömanshusen äfven skola förläggas under samma departement, och äfven denna förändring anser jag vara ganska ändamålsenlig. Jag tror vidare, att hvad som tillhör det så kallade *storsjöfisket* kan öfverflyttas till Sjöförsvars-

departementet, hvaremot frågor angående insjöfisket och sådana fiskeri-ärenden, som tariffva en mera vetenskaplig behandling, torde kunna förläggas under Landtbruks-akademien. I afseende å sundhetsväsendet kan jag icke se något hinder mot att rapporter om att smittosamma sjukdomar bland menniskor eller husdjur utbrutit någonstädes i utlandet inginge till Utrikes-departementet och den afdelning deraf. som behandlar frågor rörande handels- och konsulsväsendet, samt att dessa rapporter genast öfverlemnades till Sundhets-kollegium, som skulle ega bestämma, huruvida de borde offentliggöras eller icke. I dessa afseenden kan jag således icke se, att Kommers-kollegium behöfver belastas med några göromål.

Hvad patentväsendet beträffar, äro patentbrefven så fulla af reservationer, att de icke egentligen binda dem, som underskrifvit dessa bref, och de kunna således af hvilken ordentlig Registrator som helst besörjas. Jag tror derföre, att det icke skulle vara betungande för Civildepartementet, om dessa ärenden flyttades dit med rätt för Chefen att infordra upplysningar af sakkunnige personer.

I den Kongl. propositionen, sid. 1, föreslås i första momentet, att Kommers-kollegium skall indragas, och i andra momentet »att för öfvertagande af de Kommers-kollegium för närvarande åliggande göromål, med undantag af dem, hvilka, enligt redan verkställd och ännu vidare skeende utredning, kunna öfverflyttas å andra redan befintliga embetsmyndigheter, må inrättas ett nytt embetsverk». Der antydes klart och tydligt, att en utredning skall ske, och då får jag för min del uttala den åsigt, att det vore mycket lämpligare, att man började med denna utredning och frigjorde Kommers-kollegium från alla de göromål, som möjligen kunna derifrån utsorteras, innan man talar om att inrätta ett nytt embetsverk. Detta är den rätta vägen. Men att deremot helt enkelt låta öfverflytta alla Kollegii nuvarande göromål på ett nytt embetsverk, kan ingalunda vara lämpligt. Blotta inventeringen kommer att draga ut ett par år; och jag anser derföre, att när man har en sådan institution som Kommers-kollegium, det är nödvändigt att söka förenkla denna institution, innan man skapar en ny. Jag vill icke tala om kostnaden; det är blott en räknefråga, och den tager nog Stats-Utskottet om hand; men att här ifrågasätta att ett embetsverk skall komma på indragningsstat och ett annat inrättas, tror jag icke vara någon särdeles god ekonomi.

Med afseende på utförandet af det nya förslaget, kan jag icke undgå att påpeka, att, sedan man talat om det nya embetsverkets sammansättning, man säger, att det skall hafva en teknisk rådgifvare med en årlig lön af ett tusen kronor! men denne rådgifvare skall, för så vidt jag förstår, vara en mycket mångsidigt bildad och kunskapsrik person. Nu förekommer i listan på ärenden, som detta embetsverk skulle hafva att handlägga — en lista, som är mycket sakrik och som jag rekommenderar till genomläsning af Stats-Utskottet — nästan allt möjligt, så att man kan frestas att tro, att

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

den nya styrelsen är ämnad att blifva antingen en institution för allt mänskligt vetande eller ock ett embetsverk, dit man undanskjuter saker, hvilka man vill blifva af med på någon tid. Ändock säger man, att man skall förskaffa sig en teknisk rådgifvare, som således skall kunna gifva råd i alla möjliga ämnen, och detta för ett arfvode af *ett tusen* kronor! Om detta icke stode i den Kongl. propositionen, skulle jag icke tro att det vore allvarligt menadt.

I komiterades betänkande förekommer vidare en antydning, hvilken ser ut som en vacker tanke, men hvilken ser ut också som om den kommit på sned från början. Jag vill derföre vidröra den samma något. Det har blifvit sagdt, att den nya Styrelsen skulle hafva en korporation af insigtsfulla män vid sidan af sig för att åstadkomma en vixelverkan emellan Styrelsen och det praktiska lifvet. Men då det blir fråga om hvad dessa ombud skulle göra, så sättes der i första rummet, att de skola afgifva utlåtanden öfver ansökningar om reseunderstöd och förlagslån». För detta ändamål behöfver man väl icke kalla ihop desse upplyste män från olika landsorter, ty öfver frågor om reseunderstöd böra vederbörande Statsråd kunna yttra sig och förlagslånen hoppas jag icke komma att vidare behöfvas, men om de behöfvas, tror jag, att Statskontoret är så vandt att handhafva penningeaffärer, att det kunde taga äfven denna sak om hand.

Afsigten med hvad jag nu yttrat är att vördsamt hemställa till Stats-Utskottet, huruvida Utskottet vid behandlingen af den nådiga propositionen behagade taga i öfvervägande, om det icke vore skäl i att följa den vägen att, i stället för att nu genast inrätta ett nytt embetsverk, låta Kommers-kollegium blifva qvar och derifrån börja att till andra embetsverk öfverflytta så mycket som möjligt för att, sedan det visat sig, huru denna öfverflyttning gestaltar sig, få se om det behöfves ett nytt embetsverk för qvarlätenskapen, hvilket jag betvivlar.

En annan fråga af stor vigt, nemligen om de statistiska uppgifterna, torde jag äfven få vidröra, enär det kunde föras mig till last om jag helt och hållet lemnade dem åsido; men jag skall snart vara färdig härmed, ty jag behöfver i detta afseende blott hänvisa till ett uttalande af Generaltullstyrelsen, hvilket återfinnes i en offentlig handling och deri Styrelsen tänkt sig, att man ur dess revisionskontor skulle kunna utbryta ett särskildt kontor för de statistiska uppgifterna; och då den viktigaste delen i Kommers-kollegii berättelse angående handel och sjöfart grundar sig på uppgifter meddelade af Generaltullstyrelsen, skulle Kommers-kollegii befattning med de statistiska uppgifterna i sådan händelse icke blifva särdeles betungande. För öfrigt hafva vi ju en statistisk centralbyrå, hvilken att döma efter benämningen »central» väl bör vara samlingspunkten för alla sådana uppgifter, som skola offentliggöras. Jag vet visserligen, att chefen för denna byrå har till komiterades betänkande afgifvit en reservation beträffande denna fråga, men jag tyder denna

reservation blott såsom en klagan öfver brist på arbetskrafter och icke såsom ett bevis på bristande god vilja.

Jag anhåller hos Herr Talmannen, att proposition måtte framställas derom, att detta mitt yttrande må få öfverlemnas till Stats-Utskottet.

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Bergström: I onsdags, sedan Kongl. Maj:ts proposition, angående indragning af Kommers-kollegium och inrättande, i dess ställe, af ett nytt embetsverk, benämndt Kongl. Styrelsen för handeln och näringsarne, blifvit remitterad, gjorde Herr Wallenberg mig den äran att tillskrifva mig ett bref, deri han omnämde, att han fått utsatt början af detta plenum, för att afgifva ett yttrande i anledning af samma nådiga proposition. Härom ville han underrätta mig för den händelse, att jag skulle finna godt vara tillstädes och lemna upplysningar i detta viktiga ämne. Jag antog, att han äskade några upplysningar i sak, och därför fann jag det ridderligt af honom att underrätta mig derom, ehuru jag skulle funnit det ännu mera ridderligt, om han uppgifvit, i hvilka afseenden han äskade dessa upplysningar. Jag har af aktning för denna Kammarare, af hvilken Herr Wallenberg har äran att vara ledamot, inställt mig, i händelse jag kunde lemna några upplysningar, men sedan jag nu afhört Herr Wallenbergs anförande, tror jag, att, huru upplysande detta än må kunna vara för Stats-Utskottet, jag ej behöft besvära mig att gå hit för att höra på detsamma; ty hvad Herr Wallenberg sagt innehåller icke något annat, än hans egna åsikter i ämnet, hvilka förut äro mig väl bekanta. Men emellertid då han tagit ordet, bör jag kanske yttra något i saken. Jag vill då öfver hufvud nämna, att det icke tjenar till något att nu tala om, hvilka fel Kommers-kollegium begått, då det är åtminstone af Kongl. Maj:ts förslaget att indragas. Den anmärkning, som talaren gjorde, att detta embetsverk sysselsätter sig med de mest olikartade ämnen, är en sanning; men detta gäller i ännu högre grad det departement, som jag har äran att förestå, ty detta departement handlägger icke allenast alla ärenden från Kommers-kollegium utan äfven en mängd andra. Således är den anmärkningen i och för sig icke af någon vikt. Det kan icke undvikas, att hvad man kallar inrikes portföljen måste i sig upptaga en mängd olikartade ärenden. Så är det i alla länder, och den, som känner förhållandena utrikes, vet att så öfverallt är händelsen. Ju mer ett land utvecklas, desto mer får inrikesministern att göra.

Jag är den värde talaren tacksam, för det han visat en slags ömhet emot förlagsläntagare, då han icke velat göra dem till föremål för öfverläggning i Kammararen. Jag skulle önskat, att han velat utsträcka sin ömhet derhän, att han icke, i strid med stadgandet i 90 § Regeringsformen, i öfverläggningen indragit enskilda fall af förment försummelse af embetsmän.

Vidare ansåg Herr Wallenberg, att patentmålen vore af den

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

enkla beskaffenhet, att de allt för väl kunde öfverlemnas till en registrator, och han yttrade, att de, som underskrifva patentbrefven, göra det med så många reservationer, att de icke äro bundna deraf. Det förefaller mig dock vara en högst originel idé, att en registrator skulle kunna öfvertaga dessa mål. Den, som något känner lagstiftningen i afseende på patenter, vet, att den myndighet, som skall utfärda patentbref, har en ganska vidsträckt pröfning att företaga. Det är nemligen icke nog med ett blott inprotokollerande, utan för att afgöra, t. ex. på huru många år patent skall meddelas, förutsättes en pröfning i sak. Att isynnerhet vid patentmålen behandling en teknisk rådgifvare är af nöden, är alldeles uppenbart och då det hittills lyckats att för 1,000 kronor få en sådan rådgifvare, tror jag icke, att det hade varit välbetänkt att i Kongl. Maj:ts proposition begära ett större belopp för detta ändamål. Jag har dessutom tänkt mig, att, om den nya styrelsen för handeln och näringsarne får en förstärkning af 14 yrkesidkare och sakkunnige personer, desse kunna bidraga att meddela erforderliga upplysningar uti ifrågavarande mål. Som Kammarern behagat erinra sig, skulle, enligt Kongl. Maj:ts proposition och komiterades förslag, två af Teknologiska institutets lärare inväljas bland dessa 14 ombud för yrkesbildningen och sakkunskapen. Det är för öfrigt temligen otvetydigt uttaladt i mitt underdåniga anförande till statsrådsprotokollet, som finnes Kongl. Maj:ts proposition bilagdt, att jag har tänkt mig förbindelsen emellan yrkesidkarne och den föreslagna nya Styrelsen något närmare än komiterade gjort det. Jag har tänkt mig dessa ombud såsom en integrerande del af embetsverket och allsicke inskränkta derhän, att de endast skulle sammankomma en gång om året för att afgifva utlåtanden angående reseunderstöd, förlagslån m. m. Hvad herr Wallenberg här yttrat om förlagslånen, må stå för hans egen räkning. Jag vet, att han icke älskar låneunderstöd från det allmännas sida. Han nämnde en mycket hög siffra såsom det belopp, som de enskilda bankerna och Riksbanken hade utlemnat såsom lån; men jag tviflar, att i denna summa ingår något belopp till förlagslån, åtminstone icke på sådana villkor, som gälla för de lån, hvilka lemnas från förlagslånefonden; ty dessa utlemnas på åtta år, med frihet under fyra år från afbetalning, hvarefter de skola infrias med en fjerdedel om året.

Hvad angår statistiken, tror jag, att chefen för Statistiska centralbyrån i sitt yttrande vid komiterades utlåtande anført mycket goda skäl, att icke, med brytande af den allmänna grundsats, som gäller för bearbetande af Sveriges officiella statistik, förlägga näringsstatistiken till Statistiska centralbyrån. Jag har icke hört, att någon velat dit förlägga de delar af statistiken, som angå rättsväsendet, fångvården, telegrafväsendet, hälso- och sjukvården, statens jernvägs- trafik, postverket, landtmäteriet, folkundervisningen och skogsväsendet, utan anses bearbetande af denna specialstatistik tillhöra de verk, som handlägga dessa ärenden, hvilket ock utan tvifvel är riktigast.

Kommer den nya styrelsen för handeln och näringarne till stånd, är det högst nödvändigt, att densamma får behandla näringsstatistiken; skulle åter denna Styrelse icke komma till stånd, vore det en nödfallsutväg att förlägga näringsstatistiken till Statistiska centralbyrån.

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

I öfrigt torde jag icke behöfva ingå i något vidare bemötande af hvad Herr Wallenberg yttrat.

Herr Wallenberg: Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har sagt: att jag skulle hafva trädt § 90 Regeringsformen för nära. Jag har likväl icke gjort mig skyldig till något annat än att uppläsa Kommers-kollegii kungörelse, införd i den officiella tidningen, hvilket jag icke kan finna vara ett yttrande af den beskafhet, att det icke skulle vara i öfverensstämmelse med hvad § 90 Regeringsformen föreskrifver.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena Björnstjerna: Då här blifvit framställd den önskan, att allt, hvad som rör konsulatväsendet, skulle öfverflyttas från Kommers-kollegium till Utrikesdepartementet, anhåller jag att derpå få svara. Det är visserligen sant, att i alla länder, likaväl som i de förenade rikena, lyder konsulatväsendet i främsta hand under Utrikesdepartementet, men att i de flesta andra länder det så godt som uteslutande lyder under detta departement. Likväl finnes det i åtskilliga rikena stadgadt för konsulerna, att de skola korrespondera med och mottaga instruktioner äfven från andra ministerier, såsom t. ex. i Frankrike från marinministeriet. Så är äfven förhållandet i Grekland och Italien. I Tyskland lyder konsulatväsendet under Reichskanslersamt; men konsulerna äro skyldiga att mottaga instruktioner äfven från handelsministeriet. De länder, som närmast äro att jemföra med de förenade rikena i sin ställning till hvarandra, äro Österrike-Ungern. Vi finna der, att konsulatväsendet är organiseradt ungefär på samma sätt som hos oss; det lyder i första hand under Utrikesdepartementet, men konsulerna korrespondera med handelsministerierna i båda länderna och mottaga instruktioner från dem. Jag vill visst icke förneka, att om de unionela förhållandena emellan Sverige och Norge icke funnes till, utan frågan gälde Sverige allena, det skulle vara riktigast, att hela konsulatväsendet lydte under Utrikesdepartementet, och att konsulerna endast korresponderade med och mottoge sina instruktioner från detta departement; men förhållandet blir högst olika just till följd af den förening, som lyckligtvis eger rum mellan de båda rikena. Det vore nemligen en tidsödaude och olämplig omväg, om våra konsulter skulle skicka in sina berättelser och räkningar med mera dylikt till Utrikesdepartementet, för att detsamma derefter skulle sända till Norge hvad som särskildt rörde detta land. När nu alla dessa ärenden, som röra Norge, böra för ärendenas raska behandling gå direkte till det norska embetsverket, vore det väl otillbörligt, om

Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)

i konsulstadgan föreskrifves, att alla sådana frågor, som gälla Norge allena, skulle skickas till det norska Inre departementet, men de, som röra Sverige, till de förenade rikenas Utrikesdepartement. Utrikesdepartementet skulle härigenom komma i en ganska besynnerlig ställning. De ärenden, som af Kommers-kollegium för närvarande handläggas, äro alldeles desamma, som de, hvilka Inre departementet i Norge handlägger. Nu föreskrifver konsulstadgan, att alla gemensamma ärenden för båda rikena skola sändas till Utrikesdepartementet, men sådana ärenden, som röra ensamt Sverige, till Kommers-kollegium och de, som endast angå Norge, till norska Inre departementet. Skulle i stället de mål, hvilka ensamt röra Sverige, sändas till Utrikesdepartementet — och dessa äro, såsom af komiterades utlåtande synes, ganska många, då de år 1873 uppgingo till omkring 1,500 — blefve verkligen Utrikesdepartementet till stor del ett svenskt embetsverk och komme derigenom att förlora sin internationela egenskap. Såsom bekant är Utrikesdepartementet aflönadt från en gemensam fond, hvartill Norge bidrager med sin del. Dess tjänstemän äro således gemensamma tjänstemän för Sverige och Norge; men om alla dessa ärenden, som ensamt röra Sverige, skulle dit förflyttas, måste särskilda svenske tjänstemän der anställas. Det är icke heller så alldeles likgiltigt vid föredragningen af gemensamma ärenden, om Utrikesministern allenast har att taga i betraktande de inställningar, som komma från Norge, men icke något utlåtande från ett motsvarande svenskt embetsverk. Gillar icke Utrikesministern den norska åsigten utan finner sig föranlåten att i Statsrådet förfäktat en annan, förlorar han ju sin neutrala ställning och kan lätt få utseende af att vara svensk part.

Herr Wallenberg: Då Hans Excellens Herr Utrikesministern nu behagat yttra sig om en äldre fråga, som här varit föremål för uppmärksamhet, vill jag blott nämna två saker. Den ena att den som tager kännedom om Första Kammarens protokoll, för den dag då den frågan vid nästlidne riksdag vidrördes, skall finna att det *icke* var jag, som införde diskussionen på det personliga området. Den andra att, ehuru jag icke i allo vill frikalla Handels- och sjöfartsnämnden från de tillvitelser Hans Excellens mot densamma rikttat, det alltid torde böra ihågkommas, att det är svårare bedöma personliga egenskaper, då omdömet skall grundas på bästa öfvertygelse, än då man endast går efter pappersmeriter.

Beträffande den klagan Hans Excellens fört öfver dröjsmål, som egt rum med återställandet af några handlingar, som blifvit till påseende öfverlemnade åt Handels- och sjöfartsnämnden, så erkänner jag denna försummelse vara mitt fel, men dels har derigenom ingen drabbats af förlust, dels kan jag icke finna att detta innebär något som berättigar hvarken Kommers-kollegium eller de som skola bevaka svenska intressen i utlandet att låta komma sig till last sådana dröjsmål med inberättandet af timade förändringar, hvarigenom sven-

ska handlande drabbas af förluster, som kunnat genom tidigare meddelanden förekommas; och den omständigheten, att i Spanien ett upproriskt tillstånd råder, utgör icke tillräckligt bevis, för att den spanska författning, som utkom den 25 Juli 1874, icke skulle kunnat hafva kommit till svenska handlandes kännedom förr än den 22 Februari 1875. Det var för öfrigt icke fråga om konsuln i Bilbao, såsom Hans Excellens anförde, utan om konsuln i Barcelona, såsom det står att läsa i Post- och inrikestidningar.

Då emellertid allt skall vara så väl bestämdt inom den högre administrationen med afseende på det *sätt*, hvarpå handels- och sjöfartsärenden behandlas, kan jag anförä ett exempel, som efter min uppfattning är temligen talande för ett motsatt förhållande inom den högre administrationen, hvaremot det af Hans Excellens anförda egentligen icke tillhör frågan för dagen. Det exempel jag vill om-tala tillhör Kommers-kollegii verksamhet. Handels- och sjöfartsnämnden ingaf vid nästlidet års utgång till Kongl. Maj:t en underdånig hemställan angående det sorgliga skick, i hvilket fyrväsendet på en sträcka af 98 nautiska mil på vestkusten af Jutland befann sig. Denna underdåniga hemställan kunde icke skäligen ingifvas hvarken till Utrikes- eller Sjöförsvarsdepartementet, utan måste inlemnas till Civildepartementet, emedan framställningen innehöll en underdånig begäran »det Kongl. Maj:t täcktes taga i nädigt öfvervägande, hvilka åtgärder må anses lämpliga, för att för framtiden förekomma de oerhördt stora förluster af menniskolif och egendom, hvilka drabba alla nationers sjöfart, genom det föga tidsenliga förhållande, hvaruti fyrväsendet befinner sig på vestkusten af Jutland». Från Civildepartementet remitterades ärendet till Kommers-kollegium, som deröfver infortrade utlåtande af konsulatet i Köpenhamn. Detta konsulat — jag kan väl icke anses gå för långt in på personlighetens område — innehafves af en generalkonsul, som varit ganska aktiv för *länge sedan*. Han har till sitt biträde en vice konsul, vid hvilken man kanske fäster stora förhoppningar, men om hvars erfarenhet jag saknar kännedom. Dock tror jag icke att hans upplysningar kunna vara till synnerlig ledning, hvarken för Kommers-kollegium eller Kongl. Maj:t i en fråga sådan som denna. Deremot fans vid Handels- och sjöfartsnämndens hemställan fogad en bilaga så lydande:

»Till svar å eder förfrågan angående fyrrar och räddningsstationer på Jutlands vestra kust får jag, med ledning af i Sjökartekontoret befintliga *officiela handlingar*, härmed äran meddela, att på den 98 minuter eller nautiska mil långa kuststräckan mellan Hanstholmens fyr och Blaavandshuk, från hvilken senare udde det farliga Hornsref sträcker sig öfver 16 minuter V.N.V.-vart ut i Nordsjön, icke finnes någon annan fyr än en lanterna på den vid Thynborön. kanalens inlopp, liggande lotskuttern, hvarjemte äfven ofvannämnda Hornsref saknar fyrfartyg, men att deremot på denna kuststräcka för

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

Indragning af närvarande finnas nitton räddningsstationer för skeppsbrutna. Stockholm den 15 December 1874.
 (Forts.)

Th. Arwidsson.

Chef för Kongl. Sjökartekontoret.»

Ett sådant intyg har blifvit gifvet af chefen för Kongl. Sjökartekontoret, den högsta auktoritet här i landet i sådana saker, och det oakadt hänvisade man denna rent nautiska fråga till en vice konsul i Köpenhamn, för att inhemta hans upplysta omdöme, innan Kongl. Maj:t kan taga i öfvervägande om *något* skall göras. Det är på detta sätt handeln och sjöfarten tillgodoses, och derföre har också en billig och rättvis klagan uppstått dels öfver den senfärdighet som råder och dels deröfver att man inom den högre administrationen gifver allt åt formen och mycket litet åt saken.

Herr Hedlund: Den omfattning, öfverläggningen fått, har föranledt mig att begära ordet. När jag det gör, är det icke för att *gifva* upplysning, än mindre för att, under förevändning af upplysnings äskande, framkomma med anklagelser, hvilka den anklagade kanske ej är beredd att möta, utan för att verkligen begära upplysning rörande en sak som synt mig dunkel. Det förekommer nemligen uti Chefens för Civildepartementet anförande till statsrådsprotokollet följande: »I öfrigt torde anledningar icke saknas att betrakta Styrelsen såsom en öfvergångsinstitution, hvarigenom möjliggöras och underlättas de ytterligare förenklingar och reformer inom ifrågavarande förvaltningsområde, hvilka tillvaron af ett fast organiseradt kollegium och dettas kompetens att behandla dithörande frågor, icke skulle med lika lätthet medgifvit.» Om jag i öfrigt vore benägen att antaga det nya embetsverket, skulle jag dock vara tveksam, ifall meningen är att bilda en öfvergångsinstitution, hvilken innebär, att, då man vill derifrån öfvergå till den stadigvarande inrättningen, nya indragningsstater måste upprättas, hvarjemte nya rubbningar derigenom måste ske i ärendenas jemna gång. Det synes mig således vara stora skäl för den frågan, huruvida det icke är bättre att bibehålla Kommers-kollegium till dess en förändring i arbetssättet kan ega rum i stället för att göra en ny institution, som i grunden endast är en öfvergångsform. Om i detta mitt yttrande kan ligga ett försvar för Kommers-kollegium, så har jag dermed kommit i samma ställning som den förste talaren, då det allmänna intrycket af hans uppträdande torde vara att Kommers-kollegium deri fått ett stöd och försvar.

Herr Statsrådet Bergström: Med anledning af den siste talarens yttrande vill jag nämna, att min åsigt om lämpligaste sättet att tillvägabringa reformer i förvaltningen temligen tydligt framgår af mitt anförande till statsrådsprotokollet, isynnerhet af dess början. Jag tror nemligen, att man icke bör lägga så mycken vikt på hvad

jag kallar organisationsreformer, utan att den största och verksamaste förenklingen af förvaltningen åstadkommes derigenom, att man förenklar sjelfva de konstitutiva bestämmelserna i förvaltningsrätten. På det sättet upphöra af sig sjelfva ärenden, som förut med en mera utvecklade lagstiftning funnits. Det är just med afseende å dessa förhållanden jag tänkt mig den nya institutionen såsom en öfvergångsinstitution. Det var icke möjligt, hvilket den siste talaren äfven torde medgifva, att på den korta tid, som för ärendets behandling var Regeringen förunnad, ingå i pröfning om förenkling af de bestående lagarne, utan blott om att hit eller dit förlägga de ärenden, som enligt gällande lagstiftning tillhöra Kommers-kollegii handläggning. Det var hela uppgiften, och jag är öfvertygad om att den ärade talaren lika med mig tror på möjligheten af en fortgående förenkling i förvaltningen. Vid sådant förhållande kan den föreslagna nya styrelsen med skäl betraktas såsom en öfvergångsinstitution.

Hvad Herr Wallenberg angår, så har han åter upptagit ett specielt ärende, med afseende hvarpå jag tillåter mig nämna att, om han ansett, att den af honom omnämnda framställning från Handels- och sjöfartsnämnden, som ingifvits till Civil-departementet, bort behandlas uteslutande på diplomatisk väg, så borde han lemnat densamma till Utrikesdepartementet. Han vet mycket väl att Utrikesdepartementet står öppet för hvarje framställning lika väl som Civil-departementet, men då den ifrågavarande framställningen ingafs till sistnämnde departement, var det min pligt att gifva frågan en grundlagsenlig utredning. Jag tror att det är administrationens sak att åvägabringa den ärendenas utredning, som erfordras, och jag anser det icke tillständigt af Herr Wallenberg att, innan utredning skett och ett ärende blifvit för Konungen föredraget, göra anmärkningar mot det sätt, hvarpå det är behandladt. I öfrigt har Herr Wallenberg ganska väl kunnat få reda på hithörande förhållanden, om han funnit lämpligt att på ort och ställe, der upplysningar stått att finna, taga reda på huru dermed förhåller sig. Handels- och sjöfartsnämndens framställning kunde i så fall hafva blifvit fullständig, hvilket den nu icke är. Enligt hvad upplyst blifvit, finnes en fyr, som deri icke omnämnes, nemligen Hirtshals fyr, belägen å kuststräckan mellan Skagen och Hanstholms fyr. Då man vill tala om fyrväsendets beskaffenhet på ett främmande lands kuster, bör man först hafva reda på förhållandena, innan man yttrar sig. Vidare är upplyst att innanför Blaavandshuk finnas uppförda på — Sædding strand två fasta spegelfyrar af 3:dje ordningen på 1,000 alnars afstånd från hvarandra, afsedda att belysa inseglingen öfver Graadybs bar till Fanö och vidare till den innanför belägna Esbjergs hamn, på hvars hamndämningar nyligen blifvit uppförda tvänne fasta spegelfyrar af 5:te ordningen på ett afstånd från hvarandra af 460 alnar. Ännu en upplysning har vunnits, nemligen att danska marinförvaltningen för närvarande är sysselsatt med frågan om utläggande af ett fyrskepp på det farliga Hornsref. Redan i år lär undersökning

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

komma att ske och troligt är, att ett fyrskepp varder der utlagdt, ehuru platsen är mycket farlig; man antager dock att, om fyrskeppet i häftig storm skulle komma loss, det skall kunna länsa undan genom Graadybs bar och komma in i Esbjergs hamn. Jag får slutligen tillägga, att jag icke anser det vara klokt att i en svensk riksförsamling göra till föremål för öfverläggning bristerna i ett vänskapligt lands fyrväsende.

Hans Excellens Herr Björnstjerna: Min ärade motståndare har påstått, att det var jag, som vid förra riksdagen införde debatten på personlighetens område. Jag inskräuker mig till att i detta afseende hänvisa till protokollen. Det säkra är, att, om icke jag ansett att debatten genom honom blifvit förd in på det personligas område, hade jag icke uppträdt till försvar för den person, hvars heder jag ansåg genom honom hafva blifvit sårad. Måhända anser han sig icke heller i dag hafva fört debatten in på personlighetens område, då han yttrat sig så, som han gjort om vår aktade generalkonsul i Köpenhamn; men äfven med fara att vid nästa riksdag af honom ådraga mig en liknande beskyllning med afseende på mitt uppträdande i dag, får jag förklara, att jag på intet vis kan instämma i hans yttrande om denne tjänsteman, utan ännu i denna stund anser honom särdeles lämplig och duglig. Han har vidare yttrat, att han tror inga menliga följder hafva uppkommit till följd af det påpekade dröjsmålet med expedierandet af handlingarne rörande den person, som förra året här blef oskyldigt anklagad. Ja, det beror på, om man anser det vara likgiltigt eller ej, om den, som blifvit oskyldigt anklagad, får gå ett år eller mera med denna fläck på sin heder. En direkt skada kunde äfven genom dröjsmålet ganska lätt tillfogas honom, enär, så länge misstanken hvilade öfver honom, han svårligen torde hafva erhållit förslagsrum till något annat konsulat, om han dertill anmält sig som sökande. Jag tager ogera ånyo upp en så obehaglig diskussion; men då till följd af det så långa dröjsmål, ärendet varit underkastadt genom ordförandens i Handels- och sjöfartsnämnden förvällande, det icke lyckats mig under hela denna tid få den ifrågavarande personens oskuld bevisad, har jag sökt att rentvå honom på detta rum, der han blifvit anklagad.

Hvad de danska fyrarne beträffar, instämmer jag med den ledamot af Konungens råd, som förut här haft ordet, deruti att jag tror det omnämnda förhållandet helt och hållet vara att tillskrifva ordföranden i Handels- och sjöfartsnämnden. Han infann sig nembigen hos mig för ganska länge sedan och frågade, om jag hade något emot, om Handels- och sjöfartsnämnden lemnade in en skrift med anmärkningar angående fyrarne på Danmarks vestkust. Jag svarade honom, att om han ville lemna mig denna skrift, skulle jag så skyndsamt som möjligt befodra målet och antog, att danska regeringen skulle, så vidt möjligt vore, gå de framställda önskningarne till mötes. Jag undrade verkligen, hvart målet sedermera tagit vä-

gen, till dess jag i tidningarne fick se, att det blifvit remitteradt till Civil-departementet, der det måste hafva sin lagliga gång. Han torde således få skylla sig sjelf för att målet icke förr kommit till danska regeringens kännedom, och detta är hvarken Civil-departementets eller Kommers-kollegii fel.

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

Det gäller här icke blott tillsättandet af konsulter, utan ganska många andra ärenden. Nu deremot inforrdar Utrikes-departementet samtidigt utlåtanden från såväl Kommers-kollegium som norska Inre departementet, och när dessa äro stridande emot hvarandra, är det enligt min tanke ganska lämpligt, att Utrikesministern kan framlägga, å ena sidan, hvad Kommers-kollegium, eller den nya styrelsen, som nu är i fråga, ansett och, å andra sidan, norska departementets åsigt, för att derefter söka sammanjænka de olika meningarne eller emellan dem göra sitt val, hvilket måste blifva för hans ställning, som gemensam embetsman för de båda rikena, mycket fördelaktigare, än om han på samma gång skall uppträda såsom målsman särskildt för de svenska intressena.

Såsom den värde talaren anförde, innehåller konsulstadgan visserligen åtskilliga ganska minutösa bestämmelser; men dessa äro alldeles nödvändiga. Vi hafva nemligen i främmande länder öfver 700 konsulter och vice konsulter, af hvilka de allra fleste icke äro våra landsmän eller förtrogne med våra förhållanden och derfore måste hafva noggranna formulär för allt, hvad de skola uträtta, så framt någon ordning och enhet skall kunna bibehållas.

Jag medgifver emellertid villigt, att mycket finnes i konsulstadgan, som behöfver omarbetas, och jag har derfore nyligen i underdanighet föreslagit samt Kongl. Maj:t beslutat, att en komité skall tillsättas för omarbetning af densamma. Det kan dervid befinnas möjligt att förenkla åtskilliga förhållanden och att till Utrikes-departementet öfverflytta någon del af de ärenden, som nu tillhöra Kommers-kollegium. Nämnda kollegium har blifvit beskyldt för långsamhet, men denna, hvilken till någon del alltid är förenad med den kollegiala handläggningen, är icke så stor, som den ärade talaren låtit påskina. Hvad i allmänhet dessa för Sverige och Norge gemensamma ärenden beträffar, kan jag icke påstå, att Kommers-kollegii handläggning försinkar dem. Utrikes-departementet måste nemligen öfver dem höra äfven norska Departementet för det inre, och ehuru detta allmänt erkännes arbeta ganska raskt och bra, måste jag göra Kommers-kollegium den rättvisan, att det i de flesta fall är med sina ganska förtjenstfulla utlåtanden färdigt före nämnda departement och således ganska sällan förorsakar något dröjsmål. Hvad beträffar kungörelsen angående afgifterna till de spanska konsulerna, hvilken den ärade talaren omnämnde, visste jag icke att han ämnade tala derom och är derfore icke beredd att nu svara derpå, men om rapporten från konsulin i Bilbao inkommit så sent, antager jag att felet måste tillskrifvas de af lätt förklarlig orsak för

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

närvarande mindre väl ordnade förhållandena inom Spanien. Jag är emellertid icke i tillfälle att kunna bestämdt säga att så är, men jag förmodar det, ty konsuln är känd såsom en duglig och driftig man. Det sätt, på hvilket regeringsärendena här föredragas, gör det högst angeläget att icke i allmänhet på departementen eller, särskildt vid detta fall, Utrikes-departementet öfverflytta ärenden, som kunna på annat sätt afgöras. De flesta mål, som Kommers-kollegium nu handlägger rörande konsulerna, äro visserligen af beskaffenhet att kunna utan föredragning i Statsrådet afgöras, men det återstår likväl en icke ringa del mål, hvilka, om de alla skulle handläggas genom Utrikes-departementet, måste komma att ytterligare betunga statsrådsprotokollet. Om man än erkänner, att den kollegiala inrättningen i allmänhet är långsam och tung, och således gifver företräde åt ett sådant system, som nu blifvit föreslaget, eller en Styrelse för handeln och näringarne, som i allmänhet kunde uträtta arbetet raskare, beror dock denna dess förmåga i mycket hög grad på den person, som blir ordförande eller direktör i den nya styrelsen. Här finnes en institution i Stockholm, som i smått representerar en sådan styrelse. Det är Stockholms Handels- och sjöfartsnämnd. Då den ärade talaren, som är ordförande i denna nämnd, klandrat att Kommers-kollegium dröjt i nio dagar att i Post- och inrikes-tidningar införa den af honom upplästa kungörelsen, så skulle jag kunna anföra långt större bevis på dröjsmål från Handels- och sjöfartsnämndens sida, som dock icke har på långt när så mycket att göra som Kommers-kollegium. Herrarne torde påminna sig, att den ärade talaren, som alltid haft ett horn i sidan till kollegium, begagnade tillfället vid förra riksdagen att här anfalla detsamma på den grund, att kollegium icke fäst afseende vid ett utlåtande från Handels- och sjöfartsnämnden vid upprättande af förslag till ett ledigt konsulat. Som jag fann de beskyllningar och anklagelser, hvilka med anledning deraf riktades mot en visserligen onämnd sökande till detta konsulat, orättvisa, ansåg jag mig böra härom underrätta den sökande, som derpå inkom med handlingar och betyg, som på ett i min tanke tydligt sätt visade, att beskyllningarne voro oförtjenta. Jag vill dermed icke säga, att vare sig ordföranden eller ledamöterna i nämnden icke kunde haft goda skäl att misstänka det förhållandena voro sådana, som de antogo, och att de således kunnat hafva anledning till klander och anmärkningar, utan min mening med hvad jag nu går att omtala är endast att visa den behandling ärenden fått, då de kommit i händerna på ordföranden i Handels- och sjöfartsnämnden, äfven då det, såsom i detta fall, gällt återupprättandet af en persons heder. De handlingar och betyg, som efter hvad jag redan nämnt blifvit af den anklagade till mig öfversända, remitterade jag genom skrifvelse af den 24 Augusti sistlidet är till ordföranden i Handels- och sjöfartsnämnden. Ännu den 29 December hade jag icke återfått dem, ehuru dessa handlingar icke voro vidlyftiga, då de endast innefattade fyra à fem skrifna ark. Jag hade under tiden

erhållit ytterligare sex bilagor, hvilka sistnämnde dag remitterades till ordföranden i Handels- och sjöfartsnämnden med begäran att, sedan han tagit kännedom derom, skrifvelsen torde jemte bilagor så snart som möjligt till mig återställas tillika med de den 24 Augusti öfverlemnade handlingar. Den 29 December sistlidet är insändes således dessa nya handlingar till ordföranden i nämnden jemte påminnelsen. De först remitterade handlingarne återkommo till Utrikesdepartementet den 19 Februari detta år jemte svar, dateradt den 9 i samma månad, således inemot sex månader efter remissen till nämnden. De handlingar åter, som till nämnden remitterats den 29 December, har jag ännu icke återfått. Således har fullt ett år förgått, utan att jag kunnat förskaffa den man, som blifvit oförtjent beskyld, upprättelse genom att skicka hans förklaringar till öfriga myndigheter, hvilka i målet haft att yttra sig och som äro berättigade att erhålla del af hans försvar.

*Indragning af
Kommers-
kollegium.
(Forts.)*

Herr Wallenberg: Jag vill blott erinra, att jag icke är ensam i Handels- och sjöfartsnämnden, utan der sitta äfven andra personer, som tro sig förstå formerna. Jag kan således icke ensam bestämman om en ansökan skall sändas till den ena eller andra auktoriteten, men i Handels- och sjöfartsnämnden gjorde sig den mening enhälligt gällande, att den ifrågavarande underdåniga hemställa borde ingifvas till Civil-departementet. Jag visste för resten icke då, att ett sådant skrank var upprest emellan statsdepartementen, att ingen kommunikation dem emellan i frågor af denna beskaffenhet kunde ega rum.

Emellertid hvad sjelfva saken angår har Statsrådet Bergström lemnat en upplysning, som var hugnesam, nemligen: att der *kan* komma ett fyrfartyg på Hornsref. Jag ber deremot få lemna honom den upplysning, att i Handels- och sjöfartsnämndens hemställa *icke* finnes någon oriktig uppgift, ty den grundar sig på faktiska förhållanden, vitsordade af Chefen för Kongl. Svenska Sjökartverket.

Men det är om Kommers-kollegii verksamhet vi nu tala, och man må icke skjuta den frågan åsido, ty dertill är den alltför vigtig; och jag ber att få förklara att, om alla våra utländska angelägenheter behandlades af Utrikes-departementet, så hade Kongl. Maj:t kunnat angående fyrväsendet på Jutland infordra upplysningar från sin minister i Köpenhamn, och detta hade väl varit vida lämpligare än det behandlingssätt berörda angelägenhet nu fått röna.

Slutligen ber jag med afseende på Statsrådet Bergströms här földa yttrande, att jag icke skulle hafva yttrat mig »på ett tillständigt sätt», få förklara, att jag helt och hållet afstår från hans om-döme om mitt sätt att yttra mig.

Uppå härefter gjord proposition blefvo dessa yttranden hänvisade till Stats-Utskottet.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 11 dennes bordlagda utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande dikning.

*Försäljning af
militie-
boställen.*

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 3 och 6 dennes bordlagda utlåtande N:o 22, i anledning af väckt motion angående försäljning till skatte af vissa militieboställen.

Grefve Mörner, Carl Göran: Mot det slut, hvartill Utskottet kommit i det förevarande betänkandet, har jag visserligen intet att erinra, men deremot måste jag säga, att Utskottets motivering förefaller mig mycket svag. En framställning har af en motionär blifvit gjord derom, att Riksdagen måtte besluta, det en del militieboställen måtte under vissa vilkor till skatte försälas, och i anledning deraf har Utskottet hemställt, att, då fråga om reglering af arméens boställen för närvarande vore under handläggning och det icke torde vara lämpligt att förr, än denna blifvit afgjord, till pröfning upptaga motionärens förslag, detsamma icke för närvarande må till någon åtgärd föranleda. Således har motionären genom denna motivering fått ett sådant tillkännagifvande från Stats-Utskottet, att, sedan frågan om regleringen af boställena blifvit afgjord, kunde Utskottet vara benäget att tänka på saken. För min del förefaller mig förslaget i så hög grad besynnerligt, att man väl hade kunnat vara färdig genast tillkännagifva, att det vore olämpligt. Att, sedan Riksdagen uttalat sig för, att alla grundräntor skola afskrifvas, ifrågasätta att köpa till skatte Kronans lägenheter, är verkligen nästan beskedligt, för att icke säga något annat. Jag tycker att man genast kunnat säga, att ett dylikt förslag icke förtjenar afseende. Det är endast såsom en protest mot beskaffenheten af ett förslag sådant som detta och emot dess handläggning på ett sätt, som synes mig tillkännagifva, att man icke vill tala rent språk, som jag tillåtit mig yttra dessa ord.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 3 och 6 dennes bordlagda utlåtande N:o 23, i anledning af väckt motion, att Kronans till betalning af Uppsyningsmannen P. Lagergren vid utgången af år 1874 återstående fordran måtte eftergifvas; och blef detta utlåtande af Kammaren bifallet.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets den 3 och 6 dennes på bordet lagda memorial N:o 8, angående väckt fråga om öfvertagande för Riksbankens räkning af det nuvarande s. k. Kanslihuset.

*Ny lokal för
Riksbanken.*

Friherre af Ugglas: Behofvet för Riksbanken att erhålla en ny lokal tror jag vara så allmänt erkänt, att någon motsägelse deremot, åtminstone från min sida, icke skall komma att ifrågasättas; men jag måste säga, att, då jag tager närmare kännedom om det förslag, som innefattas i Banko-Utskottets betänkande, får jag beklaga, om bankens berättigade anspråk i detta hänseende icke skulle kunna uppfyllas på annat sätt än med så stora uphoffringar och så väsendtliga olägenheter för det allmänna. Detta förslag afser att flytta Riksbanken till det nuvarande Kanslihuset, uti hvilket sex regeringsdepartement utom en del andra embetsverk nu äro inrymda; det förutsätter sålunda en flyttning af dessa embetsverk och förslaget angifver äfven att fem af dem skulle förflyttas dels till Riksarkivet och dels till Riksgäldskontorets hus. Det sjetta eller Utrikes-departementet, hvarom intet närmare förmåles, skulle, enligt hvad jag hört, flyttas till Utrikesministerns nuvarande boställe på Blasieholmen. Jag behöfver icke fästa uppmärksamheten på dels de stora olägenheter, som skulle uppkomma till följd af denna flyttning, och dels de stora kostnader, som blefve oundvikliga, om man i dessa två lokaler på Riddarholmen skulle inrymma så många embetsverk. Det förutsätter en betydlig tillbyggnad och en fullständig förändring af inredningen. Hvad åter beträffar Utrikes-departementets inrymmande i Utrikesministerns boställshus, så vågar jag påstå, att, så inskränkt som denna tomt numera blifvit till följd af Musikaliska akademiens uppförande der bredvid, tror jag plats icke finnes att der inrymma både Utrikes-departementet och bostad för Utrikesministern; och dertill kommer den stora olägenheten att sålunda skilja departementen från hvarandra, att man lägger det ena på Blasieholmen och de andra på Riddarholmen, hvarigenom vaxelverkan dem emellan skulle betydligt försvåras.

Men sedan man sålunda skaffat lokaler åt departementen, måste naturligen Riksarkivet och Riksgäldskontoret någorstädes inrymmas. Det förra skulle då få Frimurareordens nuvarande hus; men förutom att äfven detta förutsätter en stor och kostsam flyttning, är beräkningen att kunna erhålla Frimurareordens hus ganska osäker, emedan man icke vet, huruvida ej firman Norstedt & Söner, som eger det bredvid liggande huset, vid en blifvande försäljning af Frimurareordens hus kan vilja inlösa detsamma. Dessa båda hus hafva nemligen utöfver en lång sträcka gemensam brandmur, och flera andra af de omständigheter förefinnas här, hvilka enligt allmänna lagen berättiga en granne att inlösa det hus, som säljes. Man kan sålunda icke på förhand veta, om detta hus står att få eller ej.

Det måste vara bra talande skäl, som skola förmå oss att besluta en sådan flyttning af Riksbanken, att derigenom nödvändig-

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

göres tio till tolf andra departements och embetsverks flyttning, och enligt min uppfattning vore det icke att tillråda, för såvidt det icke vore det enda möjliga sättet för Riksbanken att erhålla en ny lokal. Med afseende på sjelfva platsens lämplighet tillåter jag mig äfven göra en anmärkning. Det nuvarande Kanslihuset har en obetydlig façad åt Mynttorget, det är omgifvet på ena sidan af strömmen och på de två andra af ganska trånga gator; ingången måste anbringas å façaden och måste derföre blifva ganska trång, och just denna ingång omöjliggör en förständig och ändamålsenlig anordning af bankens lokal. Jag kan således icke finna, att detta hus i och för sig är det bästa, man kan finna för Riksbanken. Sedan jag sålunda antydt de stora olägenheter, som skulle uppkomma af det nu föreslagna sättet att lösa denna fråga, vill jag anställa en undersökning, huruvida man icke skulle kunna på ett bättre sätt vinna detta mål. Jag har här en karta öfver den del af Stockholm, der Riksbanken bör vara belägen, nemligen staden mellan broarne. Jag tror mig der finna åtskilliga lokaler, som, då man har så godt om pengar som Riksbanken, icke borde vara svåra att förvärfva, och ber då först få påpeka det Bergstrablska huset vid Munkbron. Detta är både i afseende på sitt läge och sin tomt fördelaktigare än Kanslihuset. Jag vet väl, att åtskilliga svårigheter nu förefinnas för förvärfvande af detta hus, men tror att, om man har kontanta penningar i sin hand, det icke skall vara omöjligt. Vidare kommer jag till Myntgatan, der det på södra sidan finnes en mängd stora enskilda hus, hvilka, om Riksbanken vill förvärfva dem, skulle lemna en ypperlig plats för en bank; der skulle, om Myntgatan kommer att utvidgas, kunna uppföras det lämpligaste och vackraste bankhus. Jag fortsätter och kommer då till den plats, der jag för min del skulle önska se Riksbanken uppförd, eller Helgeandsholmen. Jag vet väl att denna holmes disposition för det allmännas räkning genom Riksdagens beslut förra året kom att förfalla; men detta beslut afsåg icke att uppföra ett Riksbankshus utan ett Riksdagshus, och jag tror, att det var detta, som kom frågan att förfalla, men att deremot, om fråga varit att der uppföra ett hus åt Riksbanken, denna fråga skulle vunnit understöd af Riksdagen. Jag tänker mig, att, om Bankofullmäktige och Riksdagen äro villiga att göra en sådan uppoffring som dels 550.000 kronor för inköp af Kanslihuset och dels ett eller par hundrausen för beredande af ny lokal för Riksgäldskontoret, således tillsammans 7 eller 800.000 kronor endast för förvärfvande af tomt-plats, och Fullmäktige skulle gå in till vederbörande med förfrågan, huruvida det skulle vara möjligt att på Helgeandsholmen för denna summa förvärfva en lämplig plats, så vore detta förslag förtjent af stor uppmärksamhet, och vi hade då frågan om Helgeandsholmens ordnande afgjord. Hvad nu denna holme beträffar, så finnes der en mycket lämplig plats för ett bankhus, om dertill upplåtes större eller mindre del af de tomter, som ligga vester om gatan mellan stallet och boställshusen. Bankhuset skulle der kunna uppföras i en enda

våning genom att sträckas ut på längden och lokalen sålunda disponeras på det för denna rörelse mest lämpliga sätt. Jag vill från början taga upp en invändning, som jag vet skall komma att mot mig framställas, nemligen att detta förslag skall möta motstånd från Stockholmsstad till följd deraf att staden icke vill bygga en bro ifrån Helgeandsholmen öfver till Drottninggatan, hvilket anses nödvändigt, i fall banken blir förlagd till denna plats. I detta afseende vill jag på förhand anmärka, att man icke får tolka stadsfullmäktiges beslut i denna fråga såsom ett afslag. Fullmäktige i Banken och Riksgäldskontoret hade nemligen fått i uppdrag att uppgöra ett förslag till holmens ordnande och bebyggande och ingingo då till stadsfullmäktige med förfrågan, om och i hvad mån de kunde vara villige att deltaga i de med holmens ordnande förenade kostnader. Stadsfullmäktige svarade, att de voro benägna att understödja hvarje förslag, som afsåge Helgeandsholmens ordnande, men att, innan frågan blifvit närmare utredd, de icke kunde derom yttra sig i annan måtto än att de förbundo sig att derstädes uppföra en stenkaj samt bekosta stenläggning och lyshållning. Af den omständigheten att frågan om den föreslagna bron icke rönt framgång, tror jag således icke man har anledning antaga, att stadsfullmäktige icke skulle finnas benägna taga denna fråga i allvarligt öfvervägande, hvilket enligt min tanke äfven skulle leda till en önskelig utgång. Jag tror det skall vara svårt att bestrida riktigheten af hvad jag här yttrat om ändamålsenligheten af ett bankhus på Helgeandsholmen såväl i afseende på dess läge som med afseende på möjliggörandet af en lämplig inredning, och det torde derföre vara förtjent att tagas i öfvervägande.

Jag anhåller om återremiss i det syfte, att Fullmäktige må erhålla i uppdrag af Riksdagen att intill nästa riksdag taga denna fråga i öfvervägande, utan att på förhand vara bundna af något visst förslag, samt söka förlägga Riksbanken på den plats, som dertill kan vara lämpligast, och att de dervid må hafva fria händer att vidtaga de åtgärder, de kunna finna lämpliga.

Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm: Jag beklagar att jag icke var i tillfälle att fullständigt få afhöra Friherre Ugglas' anförande. Hindrad af föredragning af sjunde hufvudtiteln i Andra Kammaren, har jag afhört endast den senare delen. Jag har ej rätt att förvåna mig öfver att talaren på östgötabanken i sin egenkap af öfverståthållare har åtskilligt att anmärka mot den af Kongl. Maj:t onfattade åsigt i ärendet, men jag har deraf funnit mig tillräckligt uppmamad att, såvidt jag kan, inför Kammaren utreda frågan, enär jag anser mig skyldig försvara den åsigt, jag inför Kongl. Maj:t förordat och för hvilken, då den gjort sig gällande, jag bär ansvaret. Orsaken hvarför jag för min del ansett det önskligt, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om och under hvilka vilkor Kanslihuset kunde till Riksdagen öfverlåtas, har varit bland andra

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)

den att många af våra embetsverk hafva alltför trånga lokaler, bland dem isynnnerhet flera statsdepartement, sedan byråindelningen blifvit införd; andra verk hyra för närvarande sina lokaler, såsom t. ex. Kommers-kollegium. som hittills betalt i hyra cirka 6,000 kronor, men blifvit uppsagdt och måste flytta, om det ej vill erlægga 11,000 kronor, som nu fordras. Äfven Pängvårdsstyrelsen hyr lokal. Telegrafstyrelsen har anhållit, att Skogsstyrelsen och Krigshofrätten, som äro inrymda i dess hus, måtte flyttas, emedan det är oundgängligen nödvändigt att de lokaler, som af dessa verk begagnas, blifva för Telegrafverket disponibla. Det vore därför önskligt, om Kanslihuset kunde till Riksbanken öfverlåtas på sådana villkor, att Kongl. Maj:t komme i tillfälle att bereda utrymme för embetsverken, och ett hufvudskäl för att en sådan uppgörelse komme till stånd med Riksbanken ligger deri, att jag tror frågan om Helgeandsholmens bebyggande icke hafva någon utsigt att vinna bifall inom Riksdagen. Kostnaderna därför tror jag nemligen blefve alltför stora, och jag antager, att den nuvarande representationen ryggar tillbaka för att underkasta sig dem. Deremot anser jag Riddarholmen hafva ett sådant läge, att man der bör samla alla embetsverk, och ett tillfälle dertill yppar sig, om Kanslihuset realiseras. Den köpeskilling, 550,000 kronor, hvartill Kanslihuset blifvit värderadt, vore tillräcklig att genom uppförande af nya byggnader och inköp af Frimurareordens hus bereda utrymme för de flesta af de embetsverk, som skulle erfordra nya lokaler. Man kan visserligen anmärka, att Riksarkivet, om det flyttades till Frimurarelogens hus, skulle blifva utsatt för eldfara från den Norstedtska tomten; men samma eldfara är det nu utsatt för, så att man kan säga att den endast är beroende af från hvilket håll vinden blåser, och dessutom kunde ju lämpligen en gränd uppdragas mellan Frimurarelogens nuvarande hus och Norstedtska tomten likasom mellan denna och det nuvarande Riksarkivet. Frimurarelogens hus skulle lemna utrymme för 50 procent mera handlingar än Riksarkivet nu innehåller, och den klagan, jag hört under den korta tid, jag varit i åtnjutande af Konungens förtroende att emottaga framställningar i sådana ämnen, deröfver att många handlingar sakna nödigt utrymme i arkiven, skulle kunna i väsendtlig mån afhjelpas. De äldre handlingarne i Kammarkollegii och Kammarrättens m. fl. embetsverks arkiv skulle kunna öfverflyttas till Riksarkivet, och i det nuvarande Riksgäldskontoret skulle arkiv kunna inrymmas på nedra botten, då något embetsverk icke lämpligen kan dit förläggas. Krigsarkivet, som finnes inhyst i eller rättare förfäres i ett kolerasjukhus på Ladugårdslandet och som innehåller viktiga dokument till vår krigshistoria, skulle ock kunna få ett förvaringsrum. som vore detsamma värdigt.

Hvad beträffar den anmärkning, som framstälts derom, att egarene af Norstedtska tomten skulle hafva vissa kraf på Frimurareordens hus, så kan jag, då uppgiften om denna rätt kommit från en särdeles lagkunnig medlem af denna Kammare, svärligen betviffa riktig-

heten af densamma. Jag får emellertid säga, att jag hört motsatsen af skickliga lagtolkare framhållas, och för min egen del har jag svårt att tro, att det skulle vara egarne af Norstedtska tomten som hade denna rätt; det förefaller mig mycket sannolikare att det är egarne af Frimurareordens tomt som hafva en dylik rätt i afseende å den Norstedtska tomten, då förhållandet ju är att det är på en del af den förra tomten som egarne till den senare fått tillstånd att under vissa vilkor uppföra en mindre byggnad. Då jag icke är lagkarl, kan jag dock ej bedöma dessa saker. Ett faktum är att Frimurareordens hus endast med visshet står att få, om frågan snart afgöres, ty i annat fall anse sig frimurarne icke längre bundna af anbudet och lära väl då lätt kunna få antagligt sådant från annat håll. Häri ligger anledningen hvarför de, som vilja hindra saken, önska en återremiss och vilja hafva ett uppskof på ett år, men det blir äfven ett skäl för dem, som önska saken, att visa huru farlig en återremiss är, då en sådan åtgärd ju skulle omöjliggöra hela planen. Man har sagt, att det skulle kanhända kunna finnas billigare anordningar till bristens afhjelpande och att man möjligen skulle kunna uppgöra en bättre plan för de nödiga embetsverkens uppförande på en annan plats, men jag har hittills icke sett någon sådan plan, och jag tillåter mig tills vidare betvifla att en sådan billigare och ändamålsenligare kan uppgöras. Den köpeskillning, som ifrågasättes för Kauslihuset, är, såsom synes af Utskottets betänkande, 550,000 kronor; denna summa är tillräcklig att inköpa Frimurareordens hus och der vidtagna erforderliga anordningar med uppsättande af jernkolonner, brandmurar och brandbottnar, och det återstår sedan en summa som med endast 2,000 kronor understiger kostnaden för uppförande af ett nytt fyra våningars hus invid den gata som skulle gå utmed jernvägen, hvilket hus skulle kunna inrymma Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, bostadslägenheter för fyra vaktmästare samt lokaler för tre statsdepartement, hvardera med fem byråer. Det är dessa förhållanden, som jag ansett mig böra omnämna för Kammaren. Då nu frågan om Helgeandsholmens bebyggande icke längre torde hafva så stora utsigter för sig och då det väl obestriddigen är önskvärdt att på Riddarholmen få sammanföra embetsverken, då vidare, om Riksbankens hus blir disponibelt, detta torde kunna utbytas mot det hus, der Stockholms gymnasium och bokauktionskammare för närvarande finnas. hvarigenom plats skulle kunna beredas åt fullmäktige i Riksgäldskontoret, tror jag att med någon god vilja från Riksdagens sida frågan skulle kunna föras ett godt steg framåt, under förutsättning af att de vilkor, Kongl. Maj:t i sitt svar till fullmäktige uppställt, antagas. Under det jag slutligen ber Kammaren om ursäkt för att jag, upptagen för dagen af öfverläggningarne i Andra Kam-maren rörande 7:de hufvudtiteln och utan att ega med mig handlingarne i ärendet, endast ur minnet kunnat återgifva förhållandena, anhåller jag således vördsamt att Kammaren ville väl betänka sig

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

innan den fäster alltför mycket afseende vid de anmärkningar, den siste talaren framställde.

Herr Ekman, Johan Jakob: Jag vågar anhålla om bifall till det förslag, Banko-Utskottet framställt i nu föredragna betänkande. Jag förutsätter nemligen att, om Riksdagen beslutar i öfverensstämmelse med Utskottets hemställan, kommer Kongl. Maj:t att till Riksdagen aflåta nådig proposition icke blott rörande Banko-Utskottets hemställan (detta Utskott har nemligen endast kunnat yttra sig i frågan, så vidt den angår Riksbanken) utan äfven beträffande de åtgärder, som komme att föranledas deraf att Riksbanken öfvertog Kanslihuset, samt med uppgift om de kostnader som deraf blefve följd. Om frågan får den utgång, som jag önskar och hoppas, lär väl således rätta tillfället att yttra sig om densamma i hela dess utsträckning blifva, när den kommer från Kongl. Maj:t; hvad man nu kan veta är ju endast sådant som under hand kommit till den ene eller andre kammarledamotens kännedom. Då emellertid den talare, som här först uppträdde, yttrade sig ej blott om frågans första stadium utan äfven om alla följande åtgärder, så ber jag att med anledning deraf äfven få betrakta frågan ur sådan synpunkt. Då den ärade talaren nämde, att Kanslihusets läge icke syntes honom så utmärkt förmånligt för banken, eller att man åtminstone skulle kunna finna andra hus som voro minst lika fördelaktiga eller fördelaktigare, ber jag deremot att få säga det, så vidt jag för min del kunnat förstå, och efter hvad bankofullmäktige yttrat i sitt utlåtande till Utskottet, finnes icke i Stockholm något läge, som bättre egnar sig för Riksbanken, än just Kanslihuset. Talaren yttrade att det Bergstrahlska huset skulle vara lämpligt för ifrågavarande ändamål; jag tror nu icke att det kan vara skäl att här yttra sig om de olika företrädena hos det ena eller andra huset, men jag vill dock nämna att detta hus knappast lär vara åtkomligt för Riksbanken; vid densamma äro nemligen fästade så många donationer och bestämmelser rörande förvaltningen, att man svårigen kan tänka på att förvärfva det för banken. Deremot torde det icke vara någon omöjlighet att exproprieras detsamma för den som är i tillfälle att begagna sig af en sådan rätt, hvilket väl hvarken skulle kunna förmenas staten eller staden. För staten skulle det lämpa sig mycket bra, ty om något läge passar för ett representanthus, så är det väl detta. Det har vidare talats om att egarne af den så kallade Norstedtska tomten skulle hafva särskild rätt att lösa Frimurareordens hus, och då detta anförts af den ärade talaren som först hade ordet, vill jag, lika litet som chefen för Finans-departementet, motsäga detta påstående. Jag kan blott säga att jag från ett håll, der jag har anledning tro att det finnes sakkännedom, hört detta påstående bestridas och att egarne således icke skulle hafva en dylik rätt, lika litet som de lära kunna lösa sig till huset på grund af uaborätt, då det icke torde kunna bevisas att de äro trångbodda.

Hvad som efter min tanke ytterligare talar för att man skall låta Riksbanken öfvertaga Kanslihuset är, att man derigenom möjliggör den plan för stats-departementens förflyttning, som af Finansministern nyss omnämndes. De stora kostnader, som den förste talaren ansåg deraf skola blifva en följd, reducera sig, enligt den utredning som välvilligt lemnats Utskottet, till en ren obetydlighet, under förutsättning att Riksbanken betalar 550,000 kronor, och att lämplig lokal anskaffas åt Riksgäldskontoret. Den i Finansdepartementet uppgjorda planen förutsätter, såsom redan är nämnt. icke någon lokal för Utrikes-departementet på Riddarholmen, men jag tror dock icke att det skulle möta några synnerliga svårigheter att åt detta departement derstädes bereda sådan lokal. Till den beräknade kostnaden skulle således komma kostnaderna för lokal åt Utrikes-departementet och åt Riksgäldskontoret, hvilken senare bankofullmäktige ansett Riksbanken kunna erbjuda under förutsättning att Banken finge tillösa sig Kanslihuset.

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Den förste talaren yttrade, bland annat, att han ansåg Helgeandsholmen vara den bästa platsen för Banken; utan att nu närmare ingå på en pröfning af den ena eller andra platsens företräden, medgifver jag gerna att Helgeandsholmen vore en mycket bra plats, fast icke bättre än Kanslihuset; men jag fruktar att den ärade talaren är väl sangvinisk, om han tror att några åtgärder för vinnande af rättigheten att uppföra en bank på Helgeandsholmen skulle krönas med framgång; med den erfarenhet vi hafva om frågans behandling vid sista riksdagen tror jag tvärt om att dess lösning är ganska aflägsen.

Förslaget att återremittera betänkandet till Utskottet, på det fullmäktige måtte få i uppdrag att inkomma med nytt förslag till nästa Riksdag, vore, såsom också redan blifvit antydt, detsamma som att helt och hållet omintetgöra frågan. Under tiden utlöper nemligen Frimurareordens anbud att för 325,000 kronor afstå ordens hus på Riddarholmen. och efter hvad jag hört lär orden ingalunda vara angelägen om. att anbudet antages, emedan orden i annat fall torde kunna sälja huset för ej obetydligt högre pris. Jag ber därför att såsom min enskilda uppfattning få nämna, att, hvilken utgång frågan än må få, afgörandet bör ske vid denna riksdag. Det beror ju på Kammarern eller Riksdagen att. om en skrifvelse aflåtes, vid behandlingen af den Kongl. propositionen, som deraf blir en följd, fatta det beslut som då anses lämpligast, men att såsom här föreslagits återremittera ärendet. det måste jag på det lifligaste afstyrka, hvadan jag, såsom förut nämnts, ber om proposition på bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Carl Göran: Herr Chefen för Finans-departementet har fört in diskussionen på ett helt annat fält än det som nu egentligen utgör föremål för öfverläggningen. Han yttrade, att många embetsverk hade tränga och olämpliga lokaler, att andra nöd-

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

gas hyra lokaler, vidare att telegrafverket snart behöfde disponera huset vid Skeppsbron helt och hållet, och att man då måste skaffa plats på annat håll för krigshofrätten och skogsstyrelsen, hvilka nu äro inrymda i nämnda hus. Han gjorde vidare en framställning om huru han tänkte sig att man lämpligast skulle kunna ordna alla dessa förhållanden. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derå att den fråga, som nu föreligger, är endast den om ett nytt hus för *Riksbanken*; det är denna fråga, som vi nu torde få taga under öfvervägande, och uppskjuta de andra till ett annat tillfälle. Det är ej nog med att säga att många embetsverk hafva för tränga lokaler och att andra nödgas hyra, utan man måste enligt min tanke äfven göra en utredning af, huru de lokaler staten för närvarande eger, här i hufvudstaden, äro använda. Om man företog sig en sådan undersökning, tror jag att man skulle komma till upptäckter, hvarom man nu ej har aning. Man behöfver blott gå Drottninggatan utefter för att se huruledes i ett statens hus lokaler uthyras till vaxlingskontor m. m. Det är därför kanske bäst att man först tager reda på hvad som finnes att disponera, innan man börjar tänka på att skaffa sig något nytt. Herr Statsrådet och chefen för Finansdepartementet tycktes glömma bort att ett nytt posthus nyss blifvit uppbyggt. Hvartill skall då det gamla posthuset användas? Om man rätt tager vara på lokalerna derstädes, skulle väl der kunna blifva utrymme för åtskilliga embetsverk. Vi hafva, som sagdt, ett nytt posthus, hvilket ju ser ganska pryddigt ut; jag har dock hört sägas, att man redan skall funnit att det, hvad arbetslokalerna angår, är alltför trångt. Det skulle dock vara högst besymerligt, om så vore förhållandet, då embetsverket ju knappt hunnit flytta in i den nya lokalen, men i sådant fall får man väl lof att gripa till en eller annan af de i huset befintliga boställsvåningarne. Den talare, som uppträdde näst före mig, yttrade i afseende på Bergstralska huset att man ej borde tänka på detsamma till bankhus, ty det borde reserveras till nytt riksdagshus. Men om vi skulle få ett nytt riksdagshus, så måste väl detta hus, der vi nu äro, blifva tomt, och här kunna säkert ganska många embetsverk rymmas. Jag tror således, att det första man bör göra är att taga reda på det man har, och jag tillåter mig hemställa om det icke vore ett lika litet främmande ämne för herrar Statsrevisorer att i sådant afseende företaga en resa omkring Stockholms gator som företaget att, såsom någon gång skett, fara på inspektioner omkring i landet.

Hvad nu angår sjelfva behofvet för Riksbanken af en bättre byggnad, så synes den frågan mig vara så utredd att derom ingenting vidare kan behöfva sägas, men då man påstår att kanslihusets läge är det tjenligaste för banken, så får jag säga att mitt förstånd står stilla. En lokal, dit man vill att allmänheten skall hafva lätt tillträde, skulle endast hafva den lilla öppning, som finnes åt Mynttorget, eller ock skulle man med Bankens trafik ytterligare belamra Myntgatan, som redan är så trång att man ofta der knappt kan

komma fram; på den tredje sidan är ju strömmen, öfver hvilken man väl ej kan begära att folk skall simma till banken. Det förefaller mig således, som om denna plats icke hade alla de stora fördelar man velat hos densamma finna. Deremot är, enligt min uppfattning, Helgeandsholmen i sitt nuvarande skick en skamfläck för Stockholms stad och nära nog för hela Svea rike. Dess ordnande är att betrakta icke som en angelägenhet endast för Stockholm utan för hela landet. Kunde ordnandet af denna plats ske i sammanhang med den nu förevarande frågan, så hade vi verkligen uträttat något nyttigt. eljest blir åtgärden blott fusk, och vi komma att ledas in på andra fuskförslag. På Helgeandsholmen kunde bankhuset blifva från alla sidor tillgängligt för allmänheten, och det kunde tillika vara så skildt från alla andra byggnader, att all anledning till eldfara vore i möjligaste måtto aflägsnad. Förlägges banken återigen dit, der kanslihuset ligger, kommer den ganska nära flera andra byggnader, från hvilka den endast blir skild genom tränga gator eller gränder, och icke kan jag heller finna, att den bredvid kanslihuset befintliga åkarestationen är något så synnerligen lämpligt granskap. Jag delar således fullkomligt den förste talarens åsigt om lämpligheten af att uppföra bankhuset på Helgeandsholmen, men skulle man dock anse det vara otjenligt ur en eller annan synpunkt, tycker jag att hans förslag om att inköpa Bergstralska huset är att föredraga framför den nu framlagda planen. Beslutar man sig för ett sådant inköp, kan man sedan på den tomtens antingen bygga ett bankhus eller ock ett riksdagshus, i hvilket senare fall banken skulle kunna flytta hit. Jag finner till och med förslaget att köpa in husen vid Myntgatan bättre än det nu framlagda förslaget, ty derigenom skulle åtminstone den fördelen kunna vinnas, att vid en nybyggnad husen droges in och Myntgatan blefve bredare. Huru jag än betraktar denna sak, kan jag ej finna något skäl att bifälla Banko-Utskottets nu gjorda hemställan. Man säger att det är af så stor vikt att vi nu besluta oss, ty annars kan det hända, att vi gå miste om tillfället att inköpa Primurareordens hus på Riddarholmen. Ja, det är väl icke alldeles omöjligt att detta skulle kunna inträffa, men 325,000 kronor är dock ej ett sådant snörköp, att jag tror man behöfver befara att tillfalle till inköp af huset skall så tvärt gå oss ur händerna. Man gifver sig väl något till tåls, om man har utsigt att få göra en så fördelaktig försäljning.

Såsom skäl för riksarkivets flyttning har man anført, att dess nuvarande lägenheter skulle vara för tränga, men icke desto mindre föreslår man att ytterligare bygga på denna samma tomt, som man nyss ansåg för träng, och tror sig kunna der inrymma åtskilliga embetsverk samt finna bostäder för ett ej litet antal vaktmästare. Jag erinrar mig att, då riksarkivet flyttades till det ställe der det nu är, framhölls just som en fördel med denna lokal, att der fans tillfälle att göra tillbyggnader för arkivet; jag tror till och med att anslag en gång beviljats för sådant ändamål, men har ej klart för

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

mig, hvarför sedermera icke någonting blifvit i sådant syfte åtgjort. Jag skulle emellertid tro, att det vore lika ändamålsenligt att göra en sådan tillbyggnad som att företaga en flyttning af riksarkivet, hvilken icke torde kunna verkställas utan ganska betydliga kostnader. Man säger nu visserligen, att hela den ifrågasatta omflyttningen af embetsverk icke skall kosta mera än ett par tusen kronor, men jag tror dock för min del, att det är så godt att vi genast vid denna summa sätta till ett par nollor och kunna vara glada om det stannar dervid. Man har endast med lätt hand vidrört frågan om lokalen för Utrikesdepartementet och om ny sådan för Riksgälds-kontoret; den tomt, der utrikes-statsministerns hotell är beläget, är, efter hvad man säger, nu mera för trång, sedan det kommit så mycket musik i hotellets granskap och på dess tomt. Ja, jag var aldrig med om den der musikaliska tillställningen, utan stannade då, liksom det händt mig många andra gånger, i minoriteten. Det hade väl eljest varit temligen likgiltigt om Musikaliska akademien kommit att ligga på något annat ställe än just i närheten af utrikes-minister-hotellet, och man hade i sådant fall der haft plats för en tillbyggnad åt utrikesdepartementet.

Jag återkommer ännu en gång till hvad jag i början yttrade: det är af vigt för både staten och staden att Helgeandsholmen ej längre får förblifva i sitt nuvarande skick. Att det hittills icke blifvit någonting af med alla planer att ordna densamma, tror jag för min del hafva till stor del berott derpå, att man sammanbundit en mängd olika frågor, hvarigenom äfven många olika intressen blifvit berörda, och det ej varit lätt att få dem att sammanstämman om en enda tanke. Då fråga nu egentligen endast är om ett nytt bankhus och plats därför, tycker jag man äfven kunde betrakta saken uteslutande ur denna synpunkt. Man har framhållit nödvändigheten af en ny bro från Drottninggatan till Helgeandsholmen för den händelse banken förlades till denna holme; jag medgifver gerna önskvärdheten af att få en sådan ny bro, men jag kan icke finna att denna blir mera behöflig om banken ligger på Helgeandsholmen än om den förlägges der kanslihuset nu är beläget; behofvet blir väl detsamma i båda fallen.

Jag förenar mig med den förste talaren i yrkandet om återremiss.

Grefve Hamilton, Henning: Betraktar man denna fråga uteslutande ur bankens synpunkt, kan man väl icke annat än medgifva, att en plats vid Mynttorget skulle vara för banken särdeles bekväm. För den, som ej närmare studerat sig in i frågan, förefaller det visserligen som om det nuvarande kanslihusets oregelbundna tomt skulle lägga några svårigheter i vägen för att der ordna ett bekvämt bankhus, men detta hafva naturligtvis bankofullmäktige tagit i öfvervägande, och jag vill således ej inlåta mig derpå. Hvad sjelfva saken beträffar, synes mig likväl att frågan icke är så utredd, att Riksdagen

på grund af förevarande framställning kan rätt väl deröfver besluta; ty frågan gäller ej endast om Riksdagen vill för en tomt till ett nytt bankhus utbetala 550,000 kronor med det plus, som kan tillkomma för inhysande af Riksgäldskontoret, dervid jag dock ej fäster stor vikt, dels emedan Riksgäldskontoret icke behöfver stor lokal och dels emedan detta kontor kan hända ej får någon långvarighet, då göromålen der numera förminsas. Kostnaden för Riksgäldskontorets inhysande torde mer än väl motvägas af materialerna i kanslihuset. Jag kan dock ej tro, att det är rätt lämpligt att besluta, att för en tomt till bankhus betala 550,000 kronor, innan man har förslag hvartill byggnadskostnader och öfriga anordningar, som af ett dylikt beslut skulle blifva en följd, komma att uppgå. Emellertid är denna del af frågan icke för mig den viktigaste, utan större vikt fäster jag vid den del deraf, på hvilken vi af chefen för Finansdepartementet blifvit införda. Första frågan är då, om staten vill sälja kanslihuset.

Herr Statsrådet anförde, att stor brist på lokaler för embetsverk nu förefinnes. Är det så och vi finna, att tomter och hus nu äro så dyra som här blifvit uppgifvet, så tyckes det ej vara rätta ögonblicket att försälja ett mycket väl beläget och solidt hus, som man sjelf behöfver. Men ännu sämre framställer sig frågan om jag ser på den plan för statsdepartementens flyttning, som blifvit framställd. Enligt densamma skulle departementen komma att ligga i fyra särskilda hus. Sjöförsvars-departementet är redan skildt från de öfriga, och Utrikes-departementet vet man icke hvar det skulle blifva beläget. Man har blott framkastat möjligheten af att för det samma erhålla plats på Blasieholmen. De öfriga departementen skulle fördelas på två olika byggnader å Riddarholmen. Jag tror det vara af ganska väsentlig vikt, att samtliga statsdepartementen, så vidt möjligt är, hafva sina lokaler förenade i ett hus. Under ärendenas beredning för ett departement förekommer det ofta — åtminstone förekom det under den tid jag deltog deri — att man behöfver handlingar eller upplysningar från ett annat departement. Man vill se huru likartade ärenden under föregående tid, ibland för många år sedan, blifvit behandlade och behöfver då dit hörande handlingar. Om nu ärendenas beredning skulle försiggå i ett annat hus, så skulle man få skicka öfver hela staden för att få se nödiga handlingar, hvilket skulle förorsaka besvär och dröjsmål. Dessutom behöfva de särskilda departementens tjenstemän ej sällan kommunicera med hvarandra, hvilket efter den föreslagna omflyttningen skulle möta svårigheter. Befinnes det nu varande kanslihuset otillräckligt och staten är i behof af lokaler för åtskilliga embetsverk, synes det mig enklare och riktigare att bygga ett nytt hus för statsdepartementen och begagna det nuvarande kanslihuset för andra embetsverk än att nu föryttra detta hus och sedan vidtaga en efter min tanke ej ändamålsenlig anordning för departementen.

Det har nämnts, att Riksgäldskontorets nuvarande hus skulle

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

kunna begagnas för något af departementen. Detta hus är af beskaffenhet, att jag tror det vara bäst att riva ned det samma. Hela nedra våningen fuktas och är alldeles olämplig både till bostäder och förvaringsrum af handlingar. Sjelfva huset å ena delen af tomten samt flyglarne äro så smala, att man har ytterväggar på alla sidor. Rummen äro kalla, dragiga och ohelsosamma, hvarom jag kan få intyg af Herr Justitie-ombudsmannen, som väl vet hvad det vill säga att hafva lokal i Riksgäldskontorets hus. Det är således fullt oanvändbart för något statsdepartement, och det departement, som flyttades dit, skulle snart yrka på en ny lokal. Man skulle då finna, att tomten, som är dyrbar och har ett vackert läge, skulle hafva bättre användts om de der befintliga byggnaderna nedrivits och ett nytt hus derå uppförts till hela tomtens bredd. I ett sådant hus skulle blifva godt utrymme.

Vore ej hela den plan, som ligger i bakgrunden, så outredd, skulle jag kanske i bankens intresse medgifva lämpligheten af att bifalla Utskottets hemställan, men då den fara förefinnes, som den af Finansministern framställda plan innebär, får jag instämman i yrkandet om återremiss, dermed förenande den önskan, att om möjligt banken förläggas till Helgeandsholmen, emedan jag befarar, att, om icke detta tillfälle begagnas att få Helgeandsholmen ordnad, skall denna, såsom den siste talaren omnämnde, ej blott för Stockholms stad, utan för hela landet viktiga fråga uppskjutas för obeständ tid.

Det har i denna fråga lagts någon vikt vid, att det skulle brådska med inköp af frimurarelogens hus, emedan det annars skulle försäljas till någon annan än staten. Skulle så vara förhållandet och det derför betingade pris, 325,000 kronor, vara godt — hvilket det förefaller mig vara i jemförelse med det värde, hvortill kanslihuset upptagits, och i betraktande af att frimurarelogens hus kan, i sitt nuvarande skick, användas till embetslokaler — så synes mig saken vara hjälpt, om Kongl. Maj:t framlägger förslag till inköp af frimurarelogens hus för beredande af nödiga embetslokaler. På detta sätt vore all fara undanröjd för att staten ej skall kunna blifva egare till frimurarelogens hus.

Jag förenar mig i det af Herr Friherre af Ugglas framställda yrkande om återremiss.

Herr Carlson: Då denna fråga förevar i Banko-Utskottet, hade jag ej tillfälle att deltaga i dess behandling. Den bör, såsom jag tror, betraktas äfven ur andra och mycket vidsträcktare synpunkter än de af Utskottet angifna. Med den ledamot af Banko-Utskottet, som här haft ordet, måste jag instämman deri, att jag icke kan ifrågasätta tjenligheten af ett bankhus på den lokal, som skulle uppkomma genom raserande af kanslihuset. Jag instämmer äfven deri, att det är i hög grad behöfligt, att ett nytt hus för banken anskaffas, men deraf anser jag för min del icke följa, att det just skall vara regeeringsdepartementen, hvilkas lokaler skola jemnas med jorden för att

gifva rum åt banken, då här redan under diskussionen anvisning gifvits på mer än en lokal, som ganska väl skulle kunna användas för bankens behof.

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Det har sagts och, såsom jag tror, med skäl, att det är ondt om lämpliga lokaler för embetsverken; flera embetsverk hafva mindre lokaler än de behöfva; andra sakna alldeles egna lokaler. Men jag vågar hemställa: är detta en premiss som rätteligen leder till den slutsats, att man skall rifva ner ett ansenligt, välbeläget och solidt hus, som redan är afsedt för embetsverkens behof? Om man bibehåller detta hus och anskaffar genom köp eller eljest ett annat, så är man väl i bättre ställning, än om man nedrifver det befintliga huset och sedermera skall bygga ett annat.

Man säger då: vi få likväl af banken 550,000 kronor för kanslihuset och för den summan bygga vi hvad som är behöfligt. Men jag ber att få fråga: hvilka äro då vi, som få dessa penningar? Är det icke äfven vi, som gifva ut dem? Jag tror, att i detta fall samma moraliska person är säljare och köpare. Annat vore förhållandet om vi finge köpesumman af en främmande köpare. Nu skulle dessa 550,000 kronor, ehuru på en omväg, blifva ett minus i statsregleringen, till hvars behof banken, utan denna utgift, skulle kunna lemna dem ifrån sig. Vi måste således afse denna summa lika mycket som om den utginge direkt från statsverket, och jag tror därför det vara värdt att tänka på, om man icke, med bibehållande af det nuvarande kanslihuset, kan erhålla ny tomt för banken.

Af alla de tomter, som varit i fråga, anser jag, att den på Helgeandsholmen skulle vara den mest lämpliga. Den har ett centralt läge, der en liflig samfärdsel går fram. Öfverståthållaren har upplyst, att den tvekan är ogrundad, som man hyst derom, att Stockholms stad ej skulle vilja medverka till uppförande af den bro, som blefve nödvändig, om banken förlades å Helgeandsholmen. Om Riksdagen vägrat att gifva ut 2 millioner för uppförande af nytt riksdagshus på Helgeandsholmen, så är väl dermed ej sagdt, att Riksdagen icke vill bekosta en vida mindre summa för att der uppföra ett bankhus, hvarigenom staden skulle förskönas, banken erhålla ett utmärkt läge och tillika det lemnas orubbadt, som jag anser böra lemnas orubbadt.

Vidare har man sagt, att det vore så fördelaktigt om Riddarholmen uteslutande komme att upptagas af hus tillhörande staten. Jag är varm för bankens intresse och anser, att den bör hafva ett centralt läge, emedan så många hafva med den samma att göra, men månne ej samma skäl gäller om regeringsdepartementen? Bör man icke äfven för dem söka ett centralt läge, och månne det skulle vara en stor fördel om de personer ur alla samhällsklasser och från alla orter, som måste besöka regeringsdepartementen, måste gå till den jemförelsevis aflägsnare Riddarholmen?

Dernäst kommer frågan om, huru departementens lokaler skulle

Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)

ordnas. Ett af dem, nämligen Justitiedepartementet, skulle, enligt den uppförda planen, inrymmas i Riksgäldskontorets nuvarande hus. Landtförvarsdepartementet med underordnade verk skulle flyttas till Riksarkivets hus, Civil-, Finans- och Ecklesiastikdepartementen skulle få sina lokaler i ett nytt hus, som borde uppföras utåt Ridderholmskanalen. Detta hus, som måste blifva ganska storartadt, skulle enligt uppgift, kosta den mer än måttliga summan 187,000 kronor. Hvad Riksgäldskontorets hus beträffar, ber jag att få instämma med en ärad talare på södermanlandsbänken och att vitsorda de af honom anförda förhållanden. Hvad åter angår Riksarkivet, så har det redan blifvit upplyst i hvilket farligt läge det skulle komma, om det flyttades till Frimurarelogens hus, emedan detta stöter till kongl. boktryckeriets tomt. Man har väl sagt, att Riksarkivet redan nu befinner sig i ett farligt läge, emedan det gränsar till nyss nämnda tomt, men nu finnes dock en gränd emellan Riksarkivet och tryckeriet, då deremot på andra sidan Frimurarelogens hus är rent af sammanbyggt med den del af tryckeriet, der ängmaskinen finnes. De tomter, hvarpå Frimurarelogens hus och en del af tryckeriet äro uppförda, utgjorde förr en tomt, och till följd deraf åligger nu dessa tomter ömsesidigt flera servituter och så många invecklade förhållanden ega rum, att, efter hvad jag med visshet hört uppgifvas, en lösningsrätt till förmån för tryckeriets egare verkligen är för handen.

Vid sådant förhållande anser jag att man bör väl betänka sig innan man fattar ett beslut så pass afgörande som det, hvilket innebäres i ett bifall till Utskottets förslag. Framför allt synes det mig viktigt, att man tillser, att det beslut man fattar har ett *beräkneligt* resultat. Det som förnämligast synes mig vara att anmärka mot den i denna fråga nu framkastade tanken, ty det är icke en bestämdt utförd plan, är, att man icke kan beräkna de kostnader, som deraf skulle följa. Det är visserligen sagdt, att Frimurarelogens hus kan erhållas för 325,000 kronor, men der ligger genast en betänklighet i den närbelägna tomtens egares lösningsrätt, och dessa egare hafva ett så öfvervägande intresse att förvärfva detta hus, att de måste följa med och höja köpesumman, man vet icke till hvilken gräns. Det har sagts, att endast ett par tusen kronor skilja mellan den summa, som skulle erhållas för kanslihuset, och den som erfordras för anskaffande af nödiga lokaler för departementen. Men jag ber att få erinra om hvilka departement skulle få rum i det nya huset. Der fattas först Utrikesdepartementet, för hvilket man dock sagt det vara antagligt, att genom byte eller köp skulle vinnas lämplig lokal, men kostnaden härför är icke beräknad. Ytterligare heter det i betänkandet, att banken skulle kunna tillskjuta den kostnad, som behöfves för anskaffande af nytt hus åt Riksgäldskontoret. Detta skulle förorsaka en tillökad kostnad för banken eller, som jag haft äran visa, i sjelfva verket för staten. Slutligen tror jag att det skulle blifva svårt att vid de nuvarande prisförhållandena uppföra ett sådant hus, som här är afsedt för tre departement, för 187,000 kronor.

Det förefaller mig sannolikt att kostnaden i sjelfva verket blir betydligt större, och detta synes så mycket mer vara att förmoda, som det för närvarande är ganska svårt att bestämma, huru stora lokaler departementen i sjelfva verket komma att erfordra. Det är väl bekant, att den för närvarande arbetande lönerегleringskomitén fått sin befogenhet nyss utsträckt till att äfven afgifva förslag om embetsverkens omorganisation. Kan man väl då, innan organisationsrågan är slutligt behandlad, bestämma huru stora departementens lokaler böra vara. och plägar man företaga en byggnad innan man känner det behof af utrymme som man vill fylla? Hvad jag hufvudsakligen har mot Utskottets hemställan är således, att man icke rätt kan beräkna hvart bifall dertill förer och att man, vid denna sakernas ställning, skulle, genom ett sådant bifall, binda sig, åtminstone mer än till hälften, i afseende å det beslut, hvartill Kongl. Maj:ts proposition om ett nytt kanslihus och dermed sammanhängande frågor kan leda. Såsom ett hufvudsakligt skäl för bifall till Utskottets förslag, har anförts, att anbudet å frimurarelogens hus ej länge skulle stå öppet; men jag ber dervid få erinra, att detta husets naboer hafva optionsrätt, hvilket i alla fall kan föra till att staten ej kan förvärfva detta hus.

Det förekommer mig äfven att, då frågan i afseende på regeringsdepartementens rubbning har så många sidor och kan på många olika sätt ordnas, och då man äfven har att göra afseende på hvad Stockholms försköning kan hafva att fordra och på de flera ändamålsenliga platser, som för banken kunna förvärfvas, det icke är skäl att på förhand binda sig vid en lokal. Jag inser väl, huru man kan fästa sig med kraft vid idén om Riksbankens förläggande till kanslihusets nuvarande tomt, men jag tror, att andra lika goda lokaler kunna anskaffas, och anser därför att den här föreslagna *förfrågan* af Riksdagen, hvilken dock i verkligheten sjelf har den slutliga afgöranderätten, icke är alldeles på sin plats, utan att fastmer frågan bäst behandlas genom ett sådant bemyndigande för Bankofullmäktige, som af den förste talaren framställdes, och en af frågan om Riksbankens flyttning oberoende Kongl. proposition i afseende på ordnande af tjenliga lokaler för embetsverken.

På dessa grunder ber jag att få instämma i det af den förste talaren framställda yrkande om återremiss.

Herr Roos: Då under öfverläggningen om platsen för ett nytt bankhus af en talare på smålandsbanken äfven blifvit onämndt det nya posthuset på ett sätt, som påkallar några upplysningar, ber jag att få lemna dessa upplysningar. Den ärade talaren yttrade, att han hört sägas, att det nya posthuset redan visat sig vara för litet. Det är svårt att kontrollera allt hvad som kan sägas, men nog förekommer ett dylikt påstående något tidigt, innan postexpeditionen ännu blifvit inflyttad i det nya huset och man således ej vunnit någon erfarenhet om storleken af den trafik, som kommer att dragas dit.

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)

Det lider emellertid icke tvifvel, att, om postutvexlingen i en framtid kommer att tillväxa i samma mån som hittills, måste det nya posthuset om en eller annan mansålder befinnas otillräckligt.

För åtskilliga år sedan ansåg man lämpligt att koncentrera postutvexlingen på ett enda ställe här i staden. Detta system har nu öfvergifvits, och man har ansett bättre att, om man har t. ex. 100 posttjenstemän, använda 50 à 60 på hufvudkontoret och placera de öfriga på filialkontor. Derigenom uppstår lättnad för allmänheten, och den stora fördelen vinnes, att bref allmänare rekommenderas. Med den nu antagna principen har man ansett att ett filialkontor fortfarande bör finnas i det gamla posthuset och det så mycket hellre, som inom den stadsdel, der detta posthus är beläget, den största affärsverksamheten är rådande. För detta filialkontor behöves dock ej hela gamla posthuset, och jag anser mig böra upplysa att, med anledning af skrifvelse från Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet med begäran om upplysning, huruvida i det gamla posthuset rum kunde upplåtas för andra embetsverk och i så fall huru många, Generalpoststyrelsen haft äran meddela att 18 à 20 rum kunna för andra embetsverks behof der aflåtas.

Friherre von Schwerin: En sak har åtminstone framgått af debatten nemligen den, att den lokal, Riksbanken för närvarande har, är otjenlig och otillräcklig. Om nu detta är erkänt, så är det också icke underligt att man önskar att få en bättre, och i sådant afseende tycker jag, att kanslihuset vore att föredraga framför hvarje annan föreslagen lokal. Det är stort, det ligger vid stora stråkvägen och är således lätt tillgängligt. Jag anser icke någon plats i Stockholm kunna dermed jemföras, och jag har icke något bättre att föreslå. Här har visserligen föreslagits åtskilliga lokaler, såsom Bergstrahlska huset, som nog är bra, men ej kan fås, ty detta hus är på grund af särskild stiftelse bundet att förvaltas på ett visst sätt, dessutom äro lokalerna derstädes uthyrda för många år och kunna ej åtkommas på annat sätt än genom expropriation. Den andra plats, man föreslagit, är Helgeandsholmen. Utan att vilja yttra mig i så starka ordalag, som en talare nyss gjort, delar jag dock hans harm öfver det skick, hvori denna holme för det närvarande befinner sig, och måste härutinnan önska något bättre. I fråga derom har också många förslag gjorts äfven inom Riksdagen, och Sammansatta Banko- och Stats-Utskottet har äfven flera gånger öfverlagt angående denna angelägenhet. Jag har två gånger deltagit i dessa öfverläggningar. Första gången tyckte jag mig finna någon ljusning för att få saken ordnad, men ju längre vi voro tillsammans, desto större blefvo svårigheterna, och andra gången insåg jag, att det var alldeles omöjligt. Svårigheterna hafva just legat deri, att frågan berott på så många olika idéer och så många personer. Jag har således kommit till den åsigt, att frågan om Helgeandsholmens ordnande icke torde blifva afgjord inom detta århundrade, och under den tid man sålunda finge

vänta härpå, skulle Riksbanken komma att lida mycket af det ofördelaktiga läge, den nu har. Det är sagdt, att det finnes svårighet att komma in i och ut från kanslihuset därför att det har blott en enda ingång; men det vore naturligtvis icke meningen att fortfarande hafva det så. Om Riksbanken kommer att förvärfva detta hus, måste det ombyggas, och jag är af den öfvertygelse, att såväl i afseende å denna tomts läge, som i öfrigt, det finnes möjlighet att på densamma uppföra ett fullt ändamålsenligt bankhus. Man har i afseende på fördelarne att förlägga ett nytt bankhus på Helgeandsholmen sagt, att det derstädes skulle vara lätt åtkomligt från alla håll; men det blefve bankhuset jemväl på kanslihusets tomt, om nya ingångar gjordes såväl från gränden vester om detsamma, som från Myntgatan. För öfrigt får jag tacka dem af Kammarens Herrar ledamöter, som i frågan framställt anmärkningar och gjort svårigheter. Jag är så mycket mera nöjd dermed, som Banko-Utskottet begärt icke att Riksdagen skulle *besluta*, utan endast att den skall hos Kongl. Maj:t anhålla om en utredning; ju större svårigheter, som frankastas, desto nödvändigare blir utredningen. På grund af hvad jag anfört, får jag anhålla, det Kammarerna måtte antaga Utskottets förslag.

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Friherre Nordenfalk: Då jag i likhet med den siste talaren önskar att den föredragna skrifvelsen måtte antagas, tager jag mig friheten att upptaga några af de anmärkningar som gjorts deremot, men icke här blifvit besvarade. Den ej minst viktiga anmärkningen var den, att regeringsdepartementen skulle genom det föreslagna arrangementet blifva spridda. Jag erkänner att jag icke kan inse det. Förhållandet är för det närvarande, att samtliga departementen ligga på en punkt, utom ett departement, sjöfvarsdepartementet, som är beläget på Riddarholmen. Efter den påtänkta förändringen skulle äfvenledes samtliga departementen komma att ligga på samma ställe, nemligen Riddarholmen, utom ett, eller utrikesdepartementet; jag tror att detta departement, för så vidt ett särskiljande verkligen behöfves, lättare skulle kunna vara skildt från de öfriga än sjöfvarsdepartementet. Det har också i afseende på förslaget om Riksbankens förläggande till det nuvarande kanslihusets tomt anförts såsom en olämplighet att der skulle blifva svårt att komma ut och in, i anseende till att façaden vore smal likasom ock gatan särdeles trång. Det är dock påtagligt att, då en kaj mot sjösidan redan är färdig, det är lätt att få densamma höjd till husets plan, hvarigenom façaden åt detta håll skulle blifva lätt tillgänglig från den gata som då uppkomme mellan sjön och kanslihuset; svårigheten i detta hänseende är således icke så stor. Beträffande förslaget om Helgeandsholmens ordnande och Riksbankens förläggande dit, så får jag erkänna, att jag i fjol trodde Riksdagen vara benägen att göra något för Helgeandsholmen, fastän utgången i frågan då blef annorlunda. Rörande denna byggnadsplats är att taga i betraktande icke blott

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

kostnaden för att bygga ett bankhus, utan äfven att kongl. stallet ej bör derstädes förblifva, ty icke kan man väl lägga ett bankhus på ena sidan om gatan och bibehålla det nuvarande hofstallet på den andra; sålunda långt större kostnad och tidsutdrägt. Hvad beträffar de farhågor som hafva framställts i afseende på den naborätt, som skulle kunna göras gällande vid köp af frimurareordens nuvarande hus å Riddarholmen, så synes mig som det bästa svaret på denna möjligen tvistiga fråga skulle kunna fås genom den utredning som Kongl. Maj:t väl icke lär underlåta att göra, innan förslag i ämnet till Riksdagen afgifves. Beträffande åter kostnaderna för uppbyggandet af ett nytt bankhus, så är det väl icke skäl att förglömma att genom det ifrågasatta köpet icke allenast Riksbanken skulle få ett långt fördelaktigare läge, utan äfven komma att disponera de båda gamla bankhusen, hvilka, försålda, borde lemna en ej obetydlig summa. Ett bland de mera svaga skälen, som här anförts emot Utskottets förslag, var det om grannskapet till åkarestationen; i det fallet torde väl någon omflyttning lätteligen kunna ega rum. Då, såsom sagdt är, här icke är fråga om att besluta, utan blott om att begära en utredning af en fråga, hvars vikt jag icke hört någon underskatta, så anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Dufva: Såvidt jag kunnat fatta, har icke någon af de talare, som hittills yttrat sig, ifrågasatt, att icke Riksbankens nuvarande lokal är af beskaffenhet att påkalla en ny, hvadan Riksbankens behof deraf torde få anses vara gifvet och erkändt. Jag vill därför icke upptaga tiden med att ingå i tal om beskaffenheten af denna lokal, men ber att få säga att jag är fullt förvissad om att, derest Kammarrens ledamöter i detalj kände alla omständigheter, som dermed äro förknippade, de skulle erkänna, icke blott att en ny lokal är behöflig, utan äfven att detta behof är både oafvisligt och brådskande. Jag tror således att Riksbankens styrelse icke gjort annat än handlat efter sin skyldighet då den, sedan förra Riksdagen omintetgjort det arbete, som var börjadt i syfte att skaffa Riksbanken annan lokal, sökt att, i hvad på den ankom, få frågan åter upptagen på det sätt, som den anser vara för Riksbanken fördelaktigast.

Här hafva emellertid åtskilliga anmärkningar blifvit gjorda från andra synpunkter än Riksbankens. Man har talat om att regeringsdepartementen skulle blifva kringkastade i olika delar af staden och dylikt. Jag får erkänna, att jag icke ser något berättigadt i dessa framställningar. Det är sant att ord fallit om att ett departement kunde läggas på Blasieholmen och att i sådant fall lokalerna för regeringsdepartementen skulle blifva, hvilket äfven är min åsigt, väl mycket aflägsnade från hvarandra, men, att något behof af en sådan förflyttning verkligen är för handen, det är icke visadt. I detta fall tillåter jag mig åberopa ett yttrande, som en ärad talare haft angående beskaffenheten af Riksgäldskontorets hus. Äfven jag har för ett antal år sedan haft tillfälle att taga närmare kännedom om

detta hus, och jag tror, att, om regeringsdepartementen skulle flyttas dit, kunde, såvidt meningen är att ordna allt lämpligt och tidsenligt, icke någon riktigare åtgärd vidtagas, än att nedrifva den nu varande byggnaden och uppbygga en mera ändamålsenlig, och i sådant fall blefve ju godt tillfälle att vidtaga de anordningar, som äro behöfliga för vinnande derstädes af utrymme jemväl för utrikes-departementet. Regeringsdepartementen skulle, om de samtliga förlades till Ridдарholmen, erhålla åtskilliga fördelar i följd af närheten till andra embetsverk, som redan äro der förlagda, och detta är efter mitt förmenande en omständighet, som icke bör förgätas. Men under det att Riksbanken i sina förrättningar och sin verksamhet är en statens inrättning, lika väl som embetsverken, är det för Riksbanken en hufvudsak att hafva ett läge, som lämpar sig efter trafikförhållandena, hvilket deremot icke i lika hög grad är ett behof för embetsverken; och då man icke ifrågasätter att flytta dem längre än till Ridдарholmen, der redan en del äro belägna och der bekvämliga lokaler åt dem kunna förvärfvas, torde Riksbankens verkliga och onekliga behof af ett godt trafik-läge icke böra lemnas ur sigte, i jemförelse med det behof deraf, som embetsverken kunna åberopa.

Det har här blifvit taladt om hvilka rättstvister, som, derest staten inköpte Frimurareordens hus, skulle kunna uppstå emellan staten och egarne af en till nämnda hus gränsande egendom. Jag tror icke att här är platsen hvarken att diskutera eller afgöra enskilda rättstvister och jag anser tidpunkten dertill så mycket mindre lämplig, som det förefaller mig af redan fälda yttranden att de faktiska förhållandena äro minst sagdt oklara. Om Riksdagen fattar det beslut, som blifvit föreslaget, så lära väl dessa förhållanden och många andra vara bland dem, om hvilka Riksdagen har att vänta upplysning af Kongl. Maj:t, och när denna upplysning erhålles, föreställer jag mig tiden vara inne att taga dessa omständigheter i betraktande. Nu är det ganska svårt att derom döma. Äfven har talats om den stora eldfara, som skulle hota det tillämnade Riksarkivet från Norstedtska tomten. Det är redan anmärkt, att denna fara redan nu existerar för Riksarkivet, men den är icke af annan beskaffenhet, än att medel till dess förekommande finnas utan att vidtaga flyttning eller låta afskräcka sig från en sådan, hvadan denna omständighet icke bör tillmätas allt för stor vikt, och dessutom kan ju äfven i detta afseende en utredning vara att förvänta.

Vidare har här blifvit yttradt, att kanslihuset såväl genom sitt läge som sin beskaffenhet i öfrigt vore sådant, att icke för Riksbanken lämplig ingång och inredning der kunde åstadkommas. Det torde icke för någon af Kammarens ledamöter vara obekant, att den nuvarande kanslihus-tomten är bebyggd med ett större hus vid Myntgatan och dels med en mindre byggnad nere vid sjön. Dels den korta tid, man haft på sig, sedan ärendet först bragtes på tal, dels ock den omständighet, att man icke velat uppgöra något förslag, i osäkerhet om Riksdagen ville lyssna till saken, har gjort att det

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

icke finnes någon byggnadsritning att hänvisa till, men enligt nu varande Fullmäktiges mening skulle det stora huset nedrivas och det mindre deremot bibehållas såsom lämpligt att användas för åtskilliga lokaler, som det är en fördel att hafva skilda från sjelfva bankbyggnaden. Efter de beräkningar och inredningsförslag, som kunnat inom Riksbankens styrelse uppgöras, lemna byggnadsplatsen fullt tillräckligt utrymme, utan att huset behöfver uppdrivas till någon öfverdrifven höjd, och skulle derjemte lemna tillfälle till sådan inredning, som för tjenstgöringen både blefve beqväm och medförde en del lättnader, som i den nuvarande byggnaden äro omöjliga att åstadkomma.

Jag ber att härefter få öfvergå till att yttra några ord om de särskilda förslag till annan plats för nytt riksbankshus, som blifvit framställda.

Till en början har man nämnt det så kallade Bergstralska huset eller det, som upptager kvarteret åt Riddarhustorget och Munkbron i hörnet. Det är onekligt, att, stode detta till buds, skulle der kunna erhållas en lokal för Riksbanken, som vore tillräckligt stor och kunde blifva väl inredd, men hvad trafikläget beträffar, hvilket för Riksbanken är en hufvudsak, så får jag för min del säga att jag anser det afgjort underlägset kanslihusets läge. Men härtill kommer, att huset är genom testamentariska dispositioner underkastadt förordnanden af den mest intrasslade beskaffenhet: det är deladt i femte-delar; afkomsten är anslagen till bildande af ett kapital för bättre bebyggande af vissa delar af egendomen och för andra ändamål och så vidare. Dessutom har Stockholms stad tid efter annan der förnyrt lägenheter på längre tid. Att söka åtkomma denna byggnad har förut varit på tal, och man har inhemtat underrättelser om densamma, men det har befunnits möta för många hinder och vara allt för liten utsigt att erhålla egendomen, emedan en rubbning i det testamentariska förordnandet skulle förutsätta medgifvande af alla medlemmarne i de slægter samt af alla de myndigheter och andra, som hafva del i huset eller hafva förmån af dess förvaltning i enlighet med testamentet, och en sådan sak är icke lätt att uppgöra. Dessutom en sak, hvartill jag ber att längre fram få återkomma, och som lägger svårigheter i vägen, nemligen hyreskontrakt på längre tid, hvilka alltid möta, om Riksbanken skall inköpa en enskild byggnad.

Sedermere har man sagt, att på södra sidan af Myntgatan finnas åtskilliga hus, som kunna inlösas och bilda en utmärkt lokal för Riksbanken. Jag erkänner, att, om de der befintliga kvarteren få inlösas för Riksbankens räkning, kan der uppföras en tillräckligt stor och mycket väl belägen bankbyggnad. Men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att, i stället för att nu är fråga om 550,000 kronor, de nyssnämnda tomtplatserna säkerligen skulle kosta 2 till 3 millioner kronor. Der äro, såsom hvar och en lätt kan öfvertyga sig, långa kvarter delade genom små gränder, innefattande

hus, som tillhöra en mängd olika egare. Endast en anvisning, att Riksbanken vore betänkt på att inköpa dessa hus, skulle genast åstadkomma en höjning i deras pris, så att den summa, jag nämnde, troligen icke skulle vara tillräcklig. Bland dessa byggnader finnes Stockholms brandförsäkringsverks hus, och den som känner förhållandena kan bedöma hvilka utsigter som finnas att åtkomma detta. Vidare finnes der Storkyrkoförsamlingens kyrkoherdeboställe samt flera ganska dyrbara byggnader, som innehålla bodlägenheter af högt värde och om hvilka jag ganska tryggt kan säga, att största delen äro föremål för långa hyresaftal, som antingen skulle utlösas eller utgöra hinder för nybyggnad.

Dessutom, om vi fatta beslut att för statens räkning inköpa denna trakt af staden, så framkommer en annan fråga, nemligen att Myntgatan måste förr eller senare utvidgas, och ovisst är i hvad mån Riksdagen kan vara villig att för detta ändamål göra uppoffringar.

Slutligen hafva många talare hänvisat på Helgeandsholmen. Denna hänvisning har icke blott åsyftat att bereda Riksbanken plats, utan af de yttranden, som i sammanhang dermed blifvit fälda om denna »skamfläck för staden och för Svea rike» framgår, att frågan gäller och yrkandet ställes derpå att ordna Helgeandsholmen i dess helhet. Hvad denna sak gäller har kanske nu råkat i glömska, hvarför jag ber att få påminna, att frågan, som väcktes för några riksdagar sedan, var föremål för tvänne Riksdagars behandling, samt att Riksdagen uppdrog åt Fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret att behandla densamma. Då jag var en af ledamöterna i den komité inom Fullmäktige, som beredde ärendet, hade jag tillfälle att få reda på hvad Helgeandsholms-frågan gäller, och jag torde därför kunna härom lemna några upplysningar.

Der finnas dels hus, som äro att anse såsom enskilda, då de äro i Enkedrottningens ego, dels Kronans egendom, den nuvarande stallbyggnaden jemte dertill hörande byggnader på andra sidan gatan, och dels slutligen den så kallade bazaren. Med den sistnämnda är förhållandet att bazarbolaget är skyldigt att afstå byggnaden, så snart beslut fattats att bortrödjä alla byggnaderna och förvandla holmen till en fri och öppen plats, men, om annat beslut fattas, finnes för bolaget icke någon skyldighet att annat än i vanlig expropriations- eller försäljningsväg afstå sina byggnader. Fattas åter det först nämnda beslutet, har bolaget skyldighet att afstå byggnaderna mot det belopp, deras uppförande kostat, eller, om jag rätt minnes, omkring 107,000 kronor, motsvarande beloppet af byggadsräkningarne, som lära finnas i Öfverståthållare-embetet. Det var i anledning häraf, som Fullmäktige, då frågan var å bane, hemställde att Riksdagen måtte inskränka sina åtgärder till att helt enkelt besluta att byggnaderna å Helgeandsholmen skulle undanrödjäs, emedan då fans ett sätt att komma ifrån svårigheterna med bazaren, hvaremot, i och med detsamma man beslöt att der bygga riksdagshus och riksbanks-

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

hus. man måste expropriera bazaren. Den utgör en mängd bodlägenheter, som vunnit i dyrbarhet och nu uthyras till ganska betydliga belopp, och hvad dessas inlösen skulle inför en expropriationsnämnd kosta, det vill jag icke söka bedöma, men tviflar icke på, att beloppet skulle vilja öfverstiga byggnadsbeloppet.

Vidare skulle hofstallet flyttas. Då Fullmäktige togo kännedom om dessa förhållanden, lemnades dem den upplysning att redan då funnos ritning och kostnadsförslag till ny stallbyggnad, som då beräknades kosta 1,080,000 kronor. Det är bekant, att Stockholms stad sedermera ingick på att afstå plats med betydligt utrymme för uppförande af en ny stallbyggnad, men att till följd af byggnadernas vidlyftighet platsen befanns otillräcklig. Hvilka svårigheter, som skulle möta för att få denna fråga afgjord, derom vill jag icke nu döma, men dessa uppgifter torde visa, att kostnaderna blifva betydligt högre än de som nu äro för bankbyggnaden ifrågasatta.

Då fråga var att bebygga Helgeandsholmen med byggnader för Riksdagens räkning, ansågs det såsom gifven sak att dessa borde läggas vesterut på holmen, så att icke utsigten från torget mot slottet skulle skadas. De skulle läggas vid en gata, som öfver holmen skulle dragas i rak linie med Drottninggatan. Då Fullmäktige hade att bereda ärendet och efter Riksdagens beslut äfven inhemta yttrande från Stockholms stad i hvad mån staden ville deltaga i kostnaderna för Helgeandsholmens ordnande, kunde det icke gerna undgå Fullmäktige att, äfven om ett riksdagshus, som upptog större rymd, skulle kunna läggas på denna del af tomten och hafva ingång från en blifvande trädgård vid sidan om Norrbro, det icke vore lämpligt att dit förlägga ett Riksbankshus utan att hafva någon kommunikationsled deremellan och Drottninggatan, ty det vore att lägga Riksbanken alldeles i en afväg från allmänna rörelsen. Det har visserligen blifvit yttradt, att det vore beqvämt nog med den nuvarande jernbron från Mynttorget; men denna blir icke lämplig för andra än dem, som komma från söder och från staden, och de, som komma från norr kunna väl hafva anspråk på att det skall finnas en direkt väg till Riksbanken så att de icke behöfva gå först öfver Norrbro och sedermera till den gata vid hvilken Banken blefve belägen och och som komme att ligga långt vester om den nu varande gatan öfver holmen. Af dessa anledningar anhöllo Fullmäktige hos Öfverståthållare-embetet att detta ville från stadsfullmäktige begära yttrande dels om hvad staden ville göra för Helgeandsholmens ordnande dels och särskildt, huruvida staden vore hågad att bekosta en bro från Drottninggatan, om äfven blott en gångbro. Man trodde sig ställa fordringarne så anspråkslöst som möjligt, då man icke ifrågasatte annat än en gångbro, helst för dem, som följt med förhållandena i Stockholm, det icke är obekant, att yrkande om en bro från Drottninggatan många gånger blifvit framställt och särskildt vid öfverläggningarne om den nu beslutade bron från Riddarhusgränden. Likafullt lemnades icke ett ord till svar på denna framställning. Om

nu medgifves, att Riksbankens hus, hvar detsamma än lägges, bör stå i lätt kommunikation med omkringliggande stadsdelar, så blir frågan om Riksdagen vill bekosta den nämnda bron. I annat fall sättes Riksbanken i den ställning, att, sedan en byggnad för densamma blifvit uppförd, Stockholms stad tilläfventyrs icke bygger någon bro, utan Riksbanken ligger der i en afkrok från all rörelse. När dertill kommer, att Riksdagen två år å rad har behandlat denna fråga om Helgeandsholmens ordnande och slutligen helt enkelt afvisat den och låtit den falla, kunde det icke vara tillståndigt för Fullmäktige att nu taga upp den, synnerligast som den är förenad med ojemförligt större kostnader än nu äro i fråga. Det löfte, som af Herr Öfverståhållaren blifvit gjordt å Stockholms stads vägnar, afgafs med återopande deraf att vederbörande i Stockholm, då förra svaret afgafs, varit i saknad af hvarje plan till ordnande af Helgeandsholmen, men staden hade ju lika väl som hvar och en annan kunnat taga del af den tilltänkta planen, och hvad beträffar det utfästade «allvarliga öfvervägandet» huruvida staden vill bygga bro eller icke, så kan ju resultatet deraf lätt blifva ett lika allvarligt nej. Frågan är, som jag redan sagt: vill Riksdagen bekosta en bro öfver vestra delen af Helgeandsholmen eller låta Riksbanken förläggas dit med fara att icke någon bro blir af?

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Under öfverläggningen har yrkats återremiss, i syfte att Fullmäktige skulle taga saken i nytt öfvervägande och söka reda på en lämplig plats för Riksbanken. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att ett bifall till Utskottets förslag icke skulle innefatta något beslut af Kammarerna, att Riksbanken skall förflyttas till kanslihuset, utan blott en begäran af Riksdagen att Kongl. Maj:t ville upplysa, på hvilka vilkor Kongl. Maj:t skulle anse att kanslihuset kunde till Riksbanken öfverlåtas, samt en anhållan det täcktes Kongl. Maj:t, om sådant pröfvas lämpligen kunna ske, till innevarande Riksdag afgifva framställning i ämnet.

Det är således helt enkelt en anhållan att Kongl. Maj:t ånyo måtte öfverväga, om det är lämpligt att Riksbanken flyttas till kanslihuset, och i sådant fall göra framställning derom. Kongl. Maj:t lär väl icke göra en sådan framställning utan att i sammanhang dermed framlägga en utredning rörande de förhållanden, om hvilka här varit tal, och jag hemställer, om icke det är säkrare att då söka utreda dem än nu, när det lätt höres, att en och annan icke har säker grund för sitt omdöme i frågan. Men hvad beträffar förslaget att gifva Fullmäktige uppdrag att taga reda på lämplig lokal, så skulle det varit klandervärdt, om Riksbankens styrelse i första hand, och utan att göra sig reda för om andra lokaler funnes eller ej, sökt att få till bankbyggnad använda en statens egendom, som begagnades för viktiga ändamål, men jag kan försäkra att, innan denna framställning gjordes och innan yttrande i frågan af Fullmäktige afgafs, Fullmäktige, såvidt de kunnat, sökte göra sig reda för, hvilka

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

lägenheter möjligen kunde fås till byggnad åt Riksbanken. Det har en gång uttalats af en Riksdagens fördelning och, så vidt jag vet, icke blifvit motsagdt af någon, att det vore Riksdagens önskan att riksbankshuset skulle förläggas till staden inom broarne. Den enda plats, som eljest kunde komma i fråga vore Norrmalm och i sådant fall närmaste delen till Norrström, och i denna trakt är icke lätt att få någon plats. Men hvad staden inom broarne beträffar vågar jag säga, att Fullmäktige sökt taga reda på hvarje möjlig plats, som der finnes, och, då Bergstrahlska huset, af anledning jag förut nämmt, torde böra uteslutas ur räkningen, blir svårt att der få en tillräckligt rymlig tomt, utan att man nödgas inköpa flera egendomar. och det är lätt att inse att egarne skulle söka betinga sig höjda pris för dessa tomter, så snart Fullmäktige i vanlig ordning började uppgöra förslag och det blefve kändt, att man spekulerade på några vissa tomter. Det finnes ingenstädes *en* tomt, tillräckligt stor och med lämplig form och läge för uppförandet af en Riksbank, utan frågan blir då att inköpa något tillräckligt område af byggnader. Jag behöfver icke antyda, hvarthän detta skulle leda i fråga om kostnader. Dessutom, vet jag icke, hvad Fullmäktige skulle utreda, ty om man tager en tomtkarta öfver Stockholmn inom broarne och genomgår den, så visar sig snart att det icke finnes någon ensam tomt, som lemnar tillräckligt utrymme, och att hvart man vänder sig det antagligen blir större kostnader än de som äro beräknade för kanslihusets inköp, utom det att man stöter på andra svårigheter, såsom dessa långa hyresaftal, som finnas på många ställen. I sistnämnda afseende får jag hänvisa på den byggnad för en enskild bankinrättning, som är under arbete i Storkyrkobrinken. Herrarne kunna finna huruledes en del af den inköpta byggnaden måst lemnas orubbad. Efter hvad mig blifvit sagdt, var det dock bankens önskan att rifva ned allt, men man kunde icke förvärfva huset med andra vilkor, än att förre egaren skulle sitta orubbad i sin lägenhet. Det blir således, om man inlåter sig på en sådan affär, fråga icke blott att inköpa tomtplats och hus, utan äfven att lösa sig fri från åtskilliga hyresaftal, der anspråken kunna vara snart sagdt obegränsade.

Då nu förhållandena äro sådana och då den hemställan af Banko-Utskottet, som nu är föremål för öfverläggning, icke innefattar förslag till något beslut från Riksdagens sida att kanslihuset skall för bankens räkning användas, utan endast en anhållan att Kongl. Maj:t skall taga detta under pröfning och göra den framställning, hvartill han finner anledning — hvadan det sålunda ligger inom möjlighetens område att Kongl. Maj:t icke finner skäl att göra någon framställning, hvaremot om Kongl. Maj:t gör sådan framställning, alla de omständigheter, hvarom här talats med icke full sakkämedom, då kunna i utredt skick blifva föremål för Riksdagens öfverläggning — så hemställer jag, huruvida, om man erkänner Riksbankens behof såsom gifvet, det är rätt gjordt att helt enkelt afslå Utskottets hemställan och hänvisa saken till en obestämd framtid eller till

en handläggning, som svårigen kan leda till en lycklig utgång. Jag hemställer derföre om icke Kammaren kan finna skäl bifalla Utskottets förslag för att derigenom åtminstone få tillfälle att taga frågan i det närmare öfvervägande, som vunnit sakkännedom om en del förhållanden kan leda till.

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Grefve Mörner, Carl Göran: Hufvudargumentet för att få denna skrivelse afläten har varit att, ifall icke beslut nu fattas, man icke kommer i besittning af den s. k. Frimurarelogen. Men om man önskar att få det huset, kan ju från regeringen en särskild proposition göras om inköp af detta hus. Efter de upplysningar, som Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet lemnat oss. så läser Kommers-kollegium ensamt komma att få betala en hyra af 11.000 kronor, och då tyckes det icke böra blifva svårt att räkna ut att om Frimurareordens hus inköpes, kan utrymme der beredas för icke få embetsverk, så att den besparing, som vinnes genom deras förflyttning, blir så stor att full ränta på köpesumman nog kommer att erhållas. Jag får till den talare, som yttrade sig angående huru många rum postverket kan afstå i det gamla posthuset, hembära min tacksägelse för den lemnade upplysningen, men denna skulle varit ännu mera tillfredsställande, om han behagat meddela oss underrättelse om huru många rum Postverket ansett nödigt behålla för den filialafdelning som i det gamla posthuset skall inrättas. Att dömma af husets yttre vill det synas mig, att ungefär lika många rum, som postverket lemna från sig, skulle komma att behållas, och detta tyckes väl för en filialafdelning vara åtminstone temligen tillräckligt. Den talare, som sist yttrade sig, har i ett par punkter missförstått mitt förra yttrande. Han ansåg nemligen att den bro öfver Norrström, hvarom jag talade, var den lilla gångbron hvilken finnes mellan Gamla Norrebro och Mynttorget. Alldeles icke! Jag menade den stora Norrebro, som tyckes lika väl kunna begagnas vid gång till banken, antingen denna är belägen på Helgeandsholmen eller å kanslihusets tomt. Jag tror att frågan om att bygga banken på Helgeandsholmen icke står i oskiljaktigt sammanhang med den om bazarens borttagande, utan att detta är en sak för sig. Bazaren är icke någon eldfarlig inrättning och synes mig ej heller böra blifva hinderlig för banken. Deremot böra vi icke lemna alldeles å sido det förklarande, som hennes Maj:ts Enkedrottningen gjort. ty om jag icke minnes orätt, så har hon tillkännagifvit att hon vill utan ersättning afstå de henne tillhöriga tomter och hus å Helgeandsholmen, om Kongl. stallet placeras på annat lämpligt ställe. På Helgeandsholmen skulle således tomt kunna erhållas för vida billigare pris än der kanslihuset nu ligger, och det skulle betalas 550,000 kronor hufvudsakligen för tomter. Jag för min del kan icke förbise denna omständighet. Om man också icke nu ger sig in på frågan om hofstallets förflyttande, så måste den saken dock en gång utföras; och har man då till hjälp för flyttningen 550,000 kronor och möj-

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

ligen mer, så underlättas saken derigenom högst betydligt. Vigt har blifvit fästad vid frågan om den nya bron, men mig synes denna sak, om den skall sättas i verket, icke vara så halsbrytande, att den icke kan utföras. Vi hafva för våra jernvägar byggt så många broar, att vi väl, om det anses nödvändigt, kunna bygga ännu en bro för Bankens räkning och i sådant fall icke blott en gångbro utan en ordentlig körbro. En representant i min närhet, äfven från Småland, fastän från en annan del deraf, ansåg att ingen olägenhet skulle uppstå genom att förflytta våra statsdepartement till Riddarholmen; men den, som i likhet med mig i många år trampat vägen till Riddarholmen, vet, att understundom skulle skilnaden blifva ganska stor för vederbörande, om de skulle nödgas att under snö och slask derstädes traska omkring från det i ett hus förlagda departementet till det i ett annat hus befintliga, emot att, såsom nu är händelsen, då de flesta departementen befinnas under samma tak, blott behöfva gå utför eller uppför de särskilda trapporna. Om det är sant, hvad jag hört sägas, och som jag äfven tror har någon grund, då Herr Chefen för Finansdepartementet talat derom, eller att frimurarehuset är afsedt att för Riksarkivet inredas på det sätt, att gården skulle öfverbyggas med ett glastak som skulle hvila på jernpelare, så lemnar jag derhän, huru angenämt detta vintertiden kan blifva för dem som skola vara under taket, äfvensom för dem hvilka skola gå ofvanpå och skotta bort snön. Mig synes hela denna fråga för närvarande befinna sig i ett så outredt skick, att den väl tål ett vidare öfvervägande, hvarvid äfven torde böra kunna komma under ompröfning de svårigheter som blifvit framställda mot ett ordnande af Helgeandsholmen. Det är visserligen icke lätt att få flera frågor ordnade på en gång, men om man nu inskränker sig till frågan om endast ett bankhus, så blir den både enklare och lättare att lösa än om man vill vinna hela målet på en gång. Jag fortfar i mitt förra yrkande om återremiss.

Herr Rydqvist: På grund af de många, i min tanke särdeles talande skäl, som af åtskilliga talare anförts för återremiss, kommer äfven jag att gifva min röst derför; men jag ber att dessförinnan få fästa uppmärksamheten på det skick, hvari frågan för närvarande sig befinner sig och hvilket efter mitt förmenande är högst beaktansvärdt. Man finner nemligen af betänkandet, att, på det Riksbanken skulle kunna åtkomma det nuvarande kanslihuset, skulle i sammanhang dermed följande byggnadsföretag blifva nödvändiga: först måste kanslihuset lösas, hvartill, enligt uppgjort förslag, kostnaden beräknas till 550,000 kronor; på tomten skulle derefter uppföras ett nytt bankhus; ytterligare skulle inredas ett nytt hus för Riksgäldskontoret; vidare skulle uppföras ett nytt hus på nuvarande Riksarkivets tomt; ytterligare inköpas Frimurareordens hus på Riddarholmen och en annan inredning göras så väl i detta hus, som i nuvarande Riksarkivet

och riksgäldskontorsbyggnaden, hvilka begge senare skulle begagnas till lokaler för åtskilliga regeringsdepartement. Det förefaller mig nu att, lika väl som man kunnat på förhand bestämma hvad kanslihuset i sitt nuvarande skick är värdt, man kunnat, till ledning för Riksdagens omdöme, förfara på samma sätt i fråga om de öfriga byggnaderna och inredningarne, så att man åtminstone erhållit ett förslag, approximativt upptagande de kostnader, som detta arrangement skulle medföra för Riksbanken och statsverket. Men det finnes ej något sådant förslag, och man svärfvar alltså i fullkomlig ovisshet om hvarthän allt detta kan leda. För min del har jag tagit mig friheten att på grund af den lilla erfarenhet, jag har i allmänhet af byggnadsföretag här i Stockholm, uppgöra ett ungefärligt förslag öfver kostnaden för alla dessa byggnader m. m., och jag har dervid kommit till en slutsumma af något öfver två millioner. Dertill böra läggas kostnaderna för hvad jag emotser såsom en ovilkorlig följd af de föreslagna anordningarne, eller expropriation af hela Norstedtska tomten, en affär på åtminstone en million, och ytterligare expropriation af de hus hvare nu inrymmas stadens auktionskammare och pantlåneinrättning. Såsom man kan finna, gäller det här således åtskilliga millioner.

Nu säger Utskottet i slutet på sidan 4 i betänkandet: »Men då af de för Utskottet tillgängliga handlingar framgått, att de åtgärder, som föranledas af det nuvarande kanslihusets utrymmande, komma att medföra åtskilliga kostnader äfven för statsverket, om hvilka Riksdagen torde önska att ega närmare kännedom, innan den yttrar sig öfver den nu föreliggande frågan om anslag af Riksbankens medel, samt anordningar, om hvilkas lämplighet Banko-Utskottet icke kan hafva fog att yttra sig.» etc., får Utskottet tillstyrka. Så står det i motiven, men i sjelfva klämman talas icke ett ord om göra någon utredning, utan der föreslås helt enkelt:

»att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t göra förfrågan, om och under hvilka vilkor nuvarande kanslihuset skulle kunna till Riksbanken öfverlätas, samt anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, om sådant pröfvas lämpligen kunna ske, till innevarande Riksdag afgifva framställning i ämnet».

Jag hemställer nu, hvad följderna skulle blifva af bifall till detta Utskottets förslag. Af Herr Finansministerns yttrande synes det, som om Kongl. Maj:t vore beredd att när som helst, sedan skrifvelsen inkommit, säga: här äro vilkoren för kanslihusets öfverlåtande till Riksbanken; och när nu alla äro ense med Bankofullmäktige om nödvändigheten af att skyndsamt förskaffa Riksbanken en annan lokal, måste frågan anses vara stäld så på sin spets, att, om svar under loppet af innevarande riksdag lemnas från Kongl. Maj:t, representationen ej kan underlåta att bifalla förslaget om kanslihusets öfverlåtande till banken och underkasta sig alla konsekvenserna deraf, d. v. s. en affär på åtskilliga millioner. Jag fortsätter mitt yrkande om återremiss.

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Herr Vice Talmannen: De talare, som understött Utskottets förslag, hafva framhållit, att i den föreslagna skrifvelsen endast begäres en utredning, och att det således icke skulle vara skäl att motsätta sig skrifvelsens afsändande. Det är visserligen sant, att skrifvelsen innehåller en begäran om utredning, men i en alldeles ensidig syftning, afseende allenast att vinna upplysning om de vilkor, hvarunder kanslihuset må kunna upplåtas till bankhus, och efter min uppfattning utesluter en sådan skrifvelse all sannolikhet för att Regeringen skulle lemna någon annan utredning än specielt i det nämnda^o afseendet. Någon utredning skulle således icke kunna väntas vare sig huruvida ett bankhus skulle kunna upprättas på Helgeandsholmen, eller om i motsatt fall någon annan Kronans tomt, utom kanslihusets, skulle kunna finnas för ändamålet lämplig, hvilket jag tror kunde vara fallet med en eller annan tomt på Norrmalm. Då jag emellertid intresserar mig lifligt för att frågan om Helgeandsholmens ordnande må finna en lösning, och detta icke lärers kunna ske på annat sätt än att något för Riksdagen stort ändamål dermed vinnes, så ansluter jag mig till dem, som velat sammanbinda dessa båda frågor, om Helgeandsholmens ordnande och om anskaffande af en passande lokal för Riksbanken. Det har blifvit sagdt, att frågan om Helgeandsholmens ordnande blifvit af Riksdagen undanskjuten genom dess vid föregående riksmöte fattade beslut och således icke skulle kunna upptagas ånyo med någon utsigt till framgång. Härvid ber jag dock att få fästa uppmärksamheten på att hvad som då framkallade så många röster mot ett fortsatt bearbetande af frågan var hufvudsakligen att riksdagshusets förflyttning då var framhållen såsom det egentliga ändamålet med det ordnande af holmen, som då var i fråga. Visserligen var ett alternativt förslag uppgjort för en bankbyggnad allena; men den majoritet inom Riksdagen, som afklippte frågan, handlade påtagligen i afsigt att frågan om riksdagshusets förflyttning icke vidare skulle komma under ompröfning. Förslaget åter att genom uppförandet af en så beskaffad mindre byggnad som ett bankhus få platsen ordnad, föreställer jag mig skulle få ett vida mindre antal motståndare, än den andra större frågan. Af det nu föreliggande betänkandet synes, att både Banko-Utskottet och Bankofullmäktige ansett att en uppoffring af 550,000 kronor och vida derutöfver kunde göras endast man erhöle en lämplig plats för Banken, och att Helgeandsholmen skulle blifva en lämplig plats för Banken, det tror jag att icke ens den talare, som varmest uttalat sig för Utskottets förslag, skulle vilja bestrida, derest holmen på samma gång blefve ordnad och kommunikationerna till densamma lätta och beqväma. Kan man nu uppoffra en så stor summa som 700,000 kronor för att rifva ned ett redan befintligt hus, så borde man väl kunna uppoffra 3 till 400,000 kronor derutöfver för att på samma gång kunna ernå ett så stort mål, som det för Sveriges hufvudstad vore att få Helgeandsholmen på ett skickligt sätt ordnad. Man har här äfven åberopat, att det hos Stockholms stadsfullmäktige

icke skulle funnits någon benägenhet att göra uppoffringar för att åstadkomma en sådan bro som af bankofullmäktige för ändamålet ifrågasattes. En föregående talare har redan påpekat att något definitivt yttrande härutinnan icke lemnades af stadsfullmäktige, som ansåge behöfligt att derförinnan få se någon plan till platsens ordnande. Inom stadsfullmäktige, likasom i denna församling, funnos många, som hyste obenägenhet mot att bidraga till platsens ordnande på det sätt att ett riksdaghus der uppfördes, men som voro ganska väl stämda för uppoffringar af flerfaldig art för platsens ordnande, endast icke en så stor byggnad komme att dit förläggas. Många omständigheter synas mig således tala för att frågan om uppförande på Helgeandsholmen af ett bankhus skulle hafva vida större utsigt att vinna sympatier hos de myndigheter, som hafva med saken att göra, än den förra frågan om uppbyggande derstädes af ett riksdagshus, och då en skrivelse i den riktning, som blifvit förordad af dem, hvilka här begärt återremiss, synes mig skola leda saken på det rätta spåret, får jag för min del instämma i yrkandet om att betänkandet måtte till Utskottet återremitteras.

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

Herr Ribbing, C.: Såsom ledamot af Banko-Utskottet, och då jag med min röst bidragit till Utskottets nu framlagda förslag, ber jag få tillkännagifva, att jag vid bestämmande af min åsigt i förevarande ärende trott mig böra fästa afseende vid den omständigheten, som Utskottet äfven i början af sitt betänkande framhållit, att nemligen »genom sist hållna riksdags beslut utsigten till Riksbankens förflyttning till Helgeandsholmen syntes hafva försvunnit». Jag är dock villig erkänna, att, såsom Herr vice Talmannen nyss yttrade, denna Banko-Utskottets uppfattning möjligen kan synas hafva en bra nog ensidig prägel, och det kan hända, att man blifvit förledd att kasta sig på en sådan ensidighet just genom den kunskap, man såsom ledamot af Banko-Utskottet fått om nödvändigheten för Riksbanken att ju förr dess hellre få ett bättre beläget bankhus. Då nu likväl så många röster inom Kammaren höjt sig för att man måtte taga i öfvervägande, huruvida icke ett bankhus hellre borde uppföras på Helgeandsholmen, får jag för min del nämna, att, om en sådan utsigt ljusnade, jag icke skulle hafva något emot att, för den händelse frågan återremitteras till Utskottet, söka medverka till en utredning af densamma i nämnda syftning. Men jag ber dock att dessförinnan få påpeka, hvad en återremiss i ett fall som detta kan innebära. En återremiss kan nemligen här vid lag äfven vara detsamma som att rent af begrafva frågan; ty Banko-Utskottet, som har motionsrätt, har sjelfmant inkommit till Riksdagen med denna fråga, och det skulle i fall af återremiss möjligen hända, att, om pluralitet inom Utskottet icke kunde vinnas för framläggande af ett sådant förslag, som Herr vice Talmannen framställt, hela frågan komme att inom Utskottet begrafvas.

Ny lokal för
Riksbanken
(Forts.)

Med afseende å det ifrågasatta läget å Helgeandsholmen har en af Riksdagens här närvarande bankofullmäktige velat framhålla huru olyckligt ett sådant läge skulle vara för trafiken till banken. För min del kan jag icke finna, att det skulle vara så särdeles olyckligt, och den afkrok, som han påpekade, lär väl icke vara så stor, att den torde böra inverka på frågan. Kroken skulle för dem, som komma från Norrmalm, icke blifva längre till det ifrågasatta bankhuset på Helgeandsholmen, än det skulle blifva att fortsätta vägen öfver Norrebro till det nuvarande kanslihuset, om banken blefve dit förflyttad.

Jag vill blott tillägga, att, om återremiss beslutas, det i min tanke är af stor vikt, att Kammaren uttrycker en bestämd mening för det ena eller det andra af de alternativ, som här blifvit framlagda. Jag förenar mig helst med det af Herr vice Talmannen nyss framställda förslaget om en sammanslutning af den fråga, som Banko-Utskottet framlagt, nemligen om inköp af kanslihuset, med den om Helgeandsholmens ordnande och bankens eventuella förläggande derstädes. Att hafva dessa båda alternativ fullständigt utredda tror jag vore af mycken fördel vid ett blifvande slutligt afgörande af frågan. Jag har således icke något egentligt yrkande att framställa, utan vill endast hafva sagt, att jag för min del icke skall hafva något emot att, om återremiss beslutas, inom Utskottet medverka till frågans lösning i den riktning, som af Herr vice Talmannen blifvit antydd.

Herr Ekman, J. J.: Det anmärktes af en talare, som hade ordet för en stund sedan, att, om man ingick till Kongl. Maj:t med en sådan skrifvelse, som Utskottet föreslagit, Kongl. Maj:t af denna skrifvelse icke kunde föränledas att inkomma till Riksdagen med någon utredning af frågan i dess helhet. Jag ber med anledning häraf få anmärka, att Banko-Utskottet icke ansett sig berättigadt att inkomma med något vidare förslag än hvad som angick Riksbanken, men att jag icke kan finna något hinder för Kongl. Maj:t att, om en sådan skrifvelse som denna godkännes, inkomma till Riksdagen med en proposition, som innefattar utredning af alla de frågor, som blefve en följd deraf att Riksbanken komme att förvärfva kanslihuset, då ju denna omständighet betingar anskaffandet af en ny byggnad åt statsdepartementen, äfvensom beredande af plats för Riksgäldskontoret. Jag har trott mig böra anmärka detta, emedan det möjligen eljest skulle kunna tydas såsom om Banko-Utskottet skulle förbi-sett frågans vidsträcktare omfattning.

Här har blifvit föreslaget, att ärendet skulle återremitteras till Banko-Utskottet, i syftning att Utskottet måtte föreslå att Bankofullmäktige erhöile uppdrag att inkomma med ytterligare förslag i frågan till nästkommande Riksdag. Jag kan verkligen ej fatta huru man kan återremittera en fråga som icke blifvit väckt. Jag tror, att detta skulle vara ungefär liktydigt med afslag; då vore det bättre att rent ut påyrka ett sådant. Och vill man gifva Bankofullmäktige

ett dylikt uppdrag, inser jag icke, hvarför icke Riksdagen kan vända sig direkt till dem, hellre än att låta saken gå genom Banko-Utskottet. Det har nyss riktigt blifvit påpekadt, att Banko-Utskottet, på hvars motionsrätt den ifrågasatta åtgärden väl skulle bero, måhända icke funne skäl att inkomma med ett förslag i den åsyftade riktningen.

Det har blifvit anmärkt, att den ifrågavarande uppgörelsen icke skulle blifva så synnerligen kostbar för statsverket, då banken skulle betala så mycket för kanslihuset, att statsverket derigenom blefve i stånd att vidtaga de vidare anordningar, som skulle blifva en följd af denna byggnads öfverlemnande till banken. Härpå har svarats, att detta endast vore ett öfverflyttande af penningar från den ena sidan till den andra, och att det i alla fall vore vi sjelfva som finna betala hvad vi sjelfva skulle få. Detta är mycket sant; men jag tror, att hvad som betalades af Riksbanken rikligen skulle ersättas af de ökade inkomster, som banken skulle vinna just på grund af sitt förbättrade läge. Man kan visserligen säga, att, om man för samma kostnad kunde få en annan lokal och behålla kanslihuset för sitt nuvarande ändamål, så skulle det vara en ännu större fördel i pekuniärt hänseende. Men jag är för min del öfvertygad, att, skall man skaffa sig en annan lokal, som är jmförlig med kanslihuset, finge man betala millioner; och fördelen lär i sådant fall blifva ingen.

Jag har endast velat påpeka dessa omständigheter och anhålla att Kammarkaren nu icke måtte tillintetgöra denna fråga, utan medgifva en skrifvelse till Kongl. Maj:t, den må nu innehålla hvad Utskottet föreslagit eller få en vidsträcktare omfattning, hvarigenom man åtminstone unnade frågan en ytterligare utredning, hvarpå jag tror den blott kan vinna. Kongl. Maj:t är ju i hvarje fall oförhindrad att inkomma med det förslag han kan finna för godt; och då frågan sålunda återkommer, blir det tids nog att göra den om intet, om man då skulle finna, att den icke förtjenade Riksdagens afseende. Jag tror, att det vore orätt att nu binda till ögonen för de skäl, som anförts, och döda frågan vare sig genom ett rent afslag, eller, hvilket jag anser vara detsamma, genom återremiss i föreslagen form.

Friherre af Ugglas: Jag ber att få yttra endast ett par ord med anledning af den siste talarens anförande. Han har varnat mot att återremittera frågan till Utskottet, emedan detta skulle vara liktydigt med ett afslag. För min del är jag öfvertygad, att med det trängande behof af en ny lägenhet för banken, som nu förefinnes, och det varma intresse för frågans lösning, som gjort sig gällande både hos Fullmäktige och det nuvarande Banko-Utskottet, frågan icke kan begrafvas, derför att Kammarkaren återremitterar densamma i syfte att få ett förslag om allsidigare utredning än nu blifvit begärd. I det nu framlagda förslaget är det endast fråga om en ensidig utredning, huruvida kanslihuset kan vara lämpligt för banken, och ingenting annat. Men åtminstone många af Kammarkarens ledamöter synas

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Ports)*

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

vilja sluta sig till en sådan uppfattning af frågan, att den utredning, som skall ske, bör omfatta icke blott frågan om kanslihusets lämplighet till bankhus, utan äfven den möjliga användbarheten och kanske företrädet hos åtskilliga andra här ifrågakomna lokaler och synnerligen Helgeandsholmen. Jag kan omöjligt föreställa mig, att Banko-Utskottet skulle finna sig befogadt att begrafva frågan, därför att Kammaren uttalat sin tanke om önskvärdheten af en efter mångas öfvertygelse bättre lokal än den nu ifrågasatta. Ty ingen lär väl kunna bestrida, att, om det lyckas att i sammanhang med denna fråga äfven lösa frågan om Helgeandsholmens ordnande och förlägga Banken på dess vestra sida, detta skulle ur alla synpunkter vara fördelaktigt så väl för banken som för det allmänna. Derom tror jag tankarne icke kunna vara delade. Det är för att erhålla en sådan utredning och för att icke för all framtid döda den stora och vackra frågan om Helgeandsholmens ordnande, som jag med många andra önskar, att man måtte besluta sig för att hellre närmare betänka frågan än nu ensidigt afgöra den. Man har velat fästa mycken vikt vid att Riksdagen genom sitt beslut från föregående år skulle hafva tillintetgjort frågan om Helgeandsholmens ordnande. Jag tror icke man bör så uppfatta saken. Den fråga som då förevar, gick ut på att förlägga icke blott Riksbanken utan äfven ett stort Riksdagshus till Helgeandsholmen. Denna fråga, som i afseende å kostnaden med flera andra omständigheter gälde vida mera än den nu till Riksbanken ensam inskränkta frågan, har utan tvifvel förfallit. Men vid diskussionen derom förliden riksdag uttalades ganska öppet den meningen, att det vore högeligen önskligt, om Riksbanken kunde erhålla en bättre lokal. Jag tror således icke, att Kammaren af hvad föregående år inträffat bör taga för så afgjort, att frågan om Helgeandsholmens ordnande för Riksbankens räkning helt och hållet blifvit undanskjuten. Jag ber ännu en gång få fästa uppmärksamheten vid hvad Herr Vice Talmannen här nämnt, att Utskottets förslag icke innefattar en enkel begäran om utredning i allmänhet, utan om utredning i ett bestämdt gifvet syfte, och att, om Kongl. Maj:t finner godt att med anledning deraf erbjuda Riksbanken kanslihuset, Riksdagen svårligen kan säga nej, ty Riksdagen har då sjelf begärt att få en utredning i just detta ändamål. Det är för att förekomma detta och för att hålla frågan öppen, som jag för min del önskar återremiss. Frågan är efter min uppfattning så enkel; här gäller endast och allenast att få en lämplig lokal för bankhuset; låt oss icke sammanblanda denna fråga med den om byggnaden för 4 eller 5 embetsverk, som till följd deraf skulle behöfva uppföras.

Friherre von Schwerin: Jag har blott ett par ord att tillägga, Jag måste erkänna, att jag icke kunnat förstå den siste talarens resonnement. Att Riksdagen, om den begär en utredning i afseende å den fråga, som Banko-Utskottet nu väckt, derigenom skulle anses hafva tagit på hand att sedermera bifalla allt hvad som med anled-

*Ny lokal för
Riksbanken.
(Forts.)*

ning deraf kan föreslås, äfven om den icke skulle finna skäl dertill, för en sådan uppfattning kan jag ej finna någon rimlig grund. Riksdagens rätt i sådant afseende är temligen klart uttryckt i grundlagen. Äfven jag hyser intresse för Helgeandsholmens ordnande. Men jag är öfvertygad, att det skulle dröja åtminstone tre eller fyra gånger så lång tid, innan man kunde tänka på att få ett bankhus färdigt på Helgeandsholmen, som efter den nu föreslagna planen. Jag tror för öfrigt, att äfven ur rent objektiv synpunkt kanslihusets läge är för banken fördelaktigare än läget på Helgeandsholmen. Jag får för min del fortfarande yrka enkelt bifall till Banko-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkauden å dels bifall till Banko-Utskottets förevarande memorial och dels återremiss deraf, framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till memorialet, hvarvid svarades talrika nej, blandade med många ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med talrika ja, blandade med många nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Friherre *von Schwerin* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller Banko-Utskottets memorial N:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisas memorialet.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—38.

Nej—68.

Föredrogos och¹/₃ biföllos Stats-Utskottets den 6 och 10 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 26, i anledning af väckt motion om förklaring af hvad vid markegångstaxornas tillämpning rätteligen må med ordet »afradsgild» förstås samt med förslag till åtskilliga iakttagelser i afseende å markegångssättningen; och

N:o 29, i anledning af väckt motion angående utfärdande af en författning derom, att afhandlingar om försäljning af åbo- äfvensom skatterätt till under bruk skatteköpta hemman, få mellan åbo och bruksegare uppgöras.

Anmäldes och bordlades:

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3, i anledning af väckt motion derom, att hvitbetssockerfabrik skall vara fri från accis under de tio första åren af sin verksamhet; äfvensom

Lag-Utskottets utlåtande N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i 16 Kap. 2 § Ärfdabalken.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fiden

O. Brakel.